

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

שיעור מוצש"ק
בראשית
מרחשון התשפ"ד בשל"ה
בבית המדרש פעולת צדיק
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

על מה ולמה באה עלינו 'מלחמת שמיני עצרת', במה צריך להתחזק ומה עלינו לתקן. התחלת הבירור.

הערה קצרה לגבי תקיעה בשופר בעת אמירת י"ג מדות.

חזרה לעניין דלעיל, וכוונת דברי מהרי"ץ זיע"א בתחילת איגרת המוסר, בענייני הנהגות התפילה בבית הכנסת, וחינוך הילדים למצוות.

ביאור דברי מהר"ח זיע"א על המזמור לולי י"י שהיה לנו וגו', בעניין ארבע הגלילות שגלו ישראל, וגלות ישמעאל הקשה מהם שתהיה באחרית הימים.

אין סתירה מכך שאנו אומרים מזמור זה בפורים, לאחר קריאת המגילה. ואדרבה.

מדברי הרמב"ם באיגרת תימן לגבי גלות ישמעאל, חיזוק לאחד מן הטעמים שהביא מרן שליט"א בעניין תליית ביצי בת יענה בבתי הכנסת, והאם אכן עלינו לשתוק לנוכח גזירות אלו.

התייחסות מרן שליט"א למכתב שאלה, האם ניתן להצביע על דבר מסויים שיש לתקנו עקב האסון הנורא, כולל מקורות מגדולי ישראל.

השלמה לגבי שני ימי חיתום הדין, יום הכיפורים והושענא רבה, ביאור העניין כי מהאסון הנורא שאירע בשמיני עצרת משמע כי לא זכינו בדין, תשובות לדברי הרב יחיאל יעקובזון שליט"א כי הדרך וההשקפה דלעיל איננה נכונה, ולראיה שהביא ממלחמת יום הכיפורים שאז עדיין לא נחתמו, ובירור אימתי בדיוק הוא זמן מסירת הפתקין בשמיני עצרת לביצוע גזר הדין רח"ל.

האם ניתן לקשור את מצבינו כיום, ל'חבלי משיח' ולמלחמת גוג ומגוג, בירור האם מלחמת גוג ומגוג תתחיל בחג הסוכות, כי הפטרת שבת חוה"מ סוכות מדברת בעניין זה.

חובה להתגבר על יצר ההסתכלות במכשירים הטמאים אפילו לגבי מה שקורה כעת במלחמת שמיני עצרת, ובעניין הסכנה שבראיית דברים כאלה אכזריים ונוראיים.

מה עלינו לעשות בעת המלחמה, וחשיבות אמירת וישע וגו' כאשר ההיכל פתוח.

כל הזכויות שמורות למרן שליט"א

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ – בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 710

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.

השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,

וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא

כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכי"ר.

בשם רחמן.

ברוך ה', שנה חדשה, יהי רצון שתתחדש עלינו

שנה טובה. וחודש טוב ומבורך.

השיעור מוקדש ע"י רבי מרדכי בן שלום הי"ו,

מארצות הברית, להצלחתו ולשמירת כל כלל

ישראל. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

כמו כן השיעור מוקדש ע"י רבי אריה ליב בן שמואל

יצחק הי"ו, מארצות הברית, להצלחתו ולהצלחת נות

ביתו וכל בני משפחתו. בעבור שהתנדב למוסדות

נתיבות מהרי"ץ.

על מה ולמה באה עלינו מלחמת שמיני עצרת,

במה צריך להתחזק ומה עלינו לתקן. התחלת הבירור.

וְעַת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב, וּמִמָּנָה יִשָּׁע [ירמיהו ל', ז']

כולם שואלים, על מה ולמה באה עלינו הצרה

הזאת? אנחנו בעיצומה של מלחמת שמיני

עצרת. כולם שואלים, מה צריך להתחזק, ומה

עלינו לתקן? מה ה' אלהינו שואל מעמנו?

ומעמנו בית ישראל.

הערה קצרה לגבי תקיעה בשופר בעת אמירת י"ג

מדות.

לפני שאמשיך, לגבי מה שבני הרה"ג משה

שליט"א אמר מקודם בשמי [בשיעור המקדים],

בעניין שלוש עשרה מדות, אכן ישנן הרבה

קהילות אשר הנוהגים לתקוע בשופר בי"ג

מדות – הן באשמורות, והן בזמנים כאלה –

אבל אינני ממליץ על כך.

ליתר ביאור, נסביר יותר טוב.

הוא הקריא והסביר מקודם, מתוך מה שכתבתי

בש"ע המקוצר [סי' מ"ב סעיף י"ג] בזה"ל, מנהגינו

כשיש צרה ח"ו, לקבץ את הציבור אחרי

תפילת שחרית או בזמן המנחה, וקוראים

מזמורי תהלים, ואומרים לפנייהם דברי כיבושין

מזעזעים, וסליחות ותחנונים. ותוקעים

בשופרות רבים יחד, להחריד הלבבות ולעורר

את הרחמים, בזמן שאומרים י"ג מדות, וכן י"י

הוא האלהים וכו' י"י מלך וגו' וכו' עיי"ש.

לחשתי לו שיאמר לגבי י"ג מדות, כי אעפ"י

שכתבתי כך, וזה כיון שיש עכ"פ שנוהגים זאת,

מכל מקום התעוררתי מקרוב להעיר שלדעתי

עדיף לא לעשות זאת.

ולמה? כי כתוב בספרי הפוסקים, כגון בברכי

יוסף ובכף החיים, שאסור לומר את י"ג מדות

בלי כוונה. בשלמא י"י הוא האלהים, י"י מלך

וכו', אלו אינם דברים שצריך לכוון בהם

במיוחד. משא"כ י"ג מדות, אין עניין רק להגיד

אותם, אלא צריך לכוון בכל פרט. הלואי

שנכוין כאשר אין שופרות, אולם כאשר ישנם

שופרות, אזי אנשים רבים מסיחים דעתם

ומקשיבים לשופר. לכן, אני לא ממליץ על כך.

אפשרי לפני כן, או אחרי כן.

בזמנים אחרים, כגון י"י הוא האלהים, וי"י מלך,

זה טוב. אנחנו עשינו גם את תפילת הרש"ש –

שיסודה מן האר"י ז"ל – לְעוֹלָם יְיָ דְבָרְךָ נִצָּב

בְּשָׁמַיִם [תהלים קי"ט, פ"ט], שהגזירה תישאר

בשמים ולא תרד לעולמנו. כאשר הציבור חזרו

על כך, הנהגנו שיתקעו בשופרות. והוא הדין כן

כאשר אומרים שירת הים ביום חול – כשישנה

עת צרה, כאשר השעה צריכה לכך – בפסוק

[שמות ט"ו, ט"ז] תִּפְּלֵם אֵלֵיהֶם אֵימָתָה וּפְחָד,

שחוזרים עליו ג' פעמים, ג"כ נוהגים לתקוע אז

בשופרות. וכל כיוצא בזה.

חזרה לעניין דלעיל, וכוונת דברי מהרי"ץ זיע"א

בתחילת איגרת המוסר, בענייני הנהגות התפילה

בבית הכנסת, וחינוך הילדים למצוות.

בכל אופן, נחזור לענייננו. מה ה' רוצה מאתנו?

כידוע, כל מדותיו של הקב"ה, מדה כנגד מדה.

הקב"ה לא נותן מכה באופן 'עיור', סתם. אלא,

יפשפש אדם במעשיו, 'מדה כנגד מדה', ויבין

לפי מקום המכה, מהו החסרון והפגם שלו. מה

לא טוב.

אבל השאלה, האם הדבר נוהג, גם בדורות

שלנו? בדורות הראשונים, בזמן חז"ל

והראשונים, בודאי שהדבר כך. אולם ישנם

הסוברים, שבזמנינו הדבר אינו כן. אנחנו לא

במדרגות כאלה. כי עוונותינו רבו מלמנות,

וחטאותינו עצמו מלספור. אם תגיד, כי האסון

בא בגלל דבר זה, מה עם השאר? ישנה רשימה

ארוכה ח"ו, של דברים אשר צריכים לתקנם.

וכי יש לתקן, רק את הפרט הזה?

צריכים לברר את העניין הזה, בל"ג בהמשך,

כמה שנספיק.

שערי יצחק – השיעור השבועי

המעלות לְדָוִד, לֹאִי יִי שְׁהִיָּה לָנוּ וְגו', בזה הלשון, ידעת כי הגליות אינם אלא ד'. אבל ומדי ויון ואדום. אבל עוד עתידין ישראל להיות באחרית הימים, בגלות ישמעאל.

גלות ישמעאל' ממש, או אין חובה שהדבר יהיה בפועל, אבל למעשה הם מקיפים אותנו מסביב, כ'כסלא לאוגיא' ועיין ברכות דף ו' ע"א. מכל הצדדים, הם מקיפים אותנו. בצפון, במזרח, בדרום. ואולי אפי' מן הים, במערב, הם יכולים ח"ו להילחם בנו עם אניות. וכבר עשו זאת. הם מחפשים לחנוק את עם ישראל.

כנז' בפרקי ר' אליעזר ובמדרשי חז"ל, ובס' הזוהר סוף פר' לך לך, ובענין משא דומה וכו'. ושם בפרשת לך לך אמר, כי ישמעאל – מהו המיוחד בו? להיותו בן אברהם. הרי הישמעאלים הללו, הם בני דודים שלנו. ונימול. נקרא פרא אדם, ולא אדם גמור, מפני שמל ולא פרע. הרי כתוב, כי מי שמל ולא פרע, כאילו לא מל.

אבל שאר ד' גליות, הן משולות אל החיות, כנזכר בספר דניאל. והנה דוד ע"ה נתנבא ברוח הקודש במזמור זה, כל מה שישראל עתידין להיות בגלות הנזכר. והנה בהיות ישראל בגליות הארבע, הם עתידין לומר לולי יי' שהיה לנו נא. כלומר, עתה בד' הגליות אלו, היינו אובדין לגמרי, כמ"ש אח"כ אזי חיים בלעונו וכו'. וסרס את המקרא, כאילו אמר, יאמר ישראל לולי יי' שהיה לנו נא. ר"ל עתה באלו הד' מלקיות. אבל עוד יש גלות חמישית, אחרונה לכולן, וקשה מכולן. והיא גלות ישמעאל, הנקרא פרא אדם כנ"ל, ואינו נמשל אל החיות. ואז יאמרו ישראל באופן אחר. והוא, לולי יי' שהיה לנו בקום עלינו אדם.

כי להיותו אדם, לסיבת היותו בן אברהם, ויש לו זכות אבות, כמו שמצינו שאמר [בראשית י"ז, י"ח] לו יִשְׁמַעְאֵל יִחְיֶה לְפָנַי. וגם יש לו זכות המילה, כי גם לסיבה זו נקרא אדם.

נזכיר אגב מה שכתוב בזוה"ק [סוף פרשת במדבר], כי לכן לבני ישמעאל ישנה שליטה על ארץ ישראל, עד סמוך לגאולה, בזכות הברית מילה וכו'.

באיגרת מוסר המפורסמת של מהרי"ן זיע"א, 'בענייני הנהגות התפילה בבית הכנסת, וחינוך הילדים למצוות, פתח בזה"ל, עד אָנָּה יִי שְׁנַעְתִּי וְלֹא תִשְׁמַע, אָזַעַק אֶלֶיךָ חָמָס וְלֹא תוֹשִׁיעַ. על מה אַבְדָּה הָאָרֶץ וכו'.

והוא מתחיל וכותב כך, אִם בָּאנוּ לְחַפֵּשׁ בְּמַטְמוֹנוּת, נִסְתַּכַּל קוֹדֵם בְּגִלְיוֹת, וְנִמְצָא לְפָנֵינוּ תְּלֵי תְּלֵים עֵבִירוֹת שֶׁהוֹרְגָלְנוּ בָּהֶם, וְנַעֲשׂוּ לָנוּ בְּהֵתֵר.

לא ידוע לנו, מה היתה הסיבה לכתיבת איגרת המוסר הזאת, על איזה עניין, איזה אסון היה אז שבגללו האיגרת נכתבה. בכל אופן מובן, אם מהרי"ן כתב 'אם באנו לחפש במטמוניות', משמע שהיו חכמים בדורו אשר אמרו, כי אולי ח"ו ישנם עוברי עבירה בסתר, וצריכים לחפש. שמא ישנם דברים, אשר אינם ידועים לגדולי הדור, דברים נסתרים שצריכים לתקנם. ישנו סיפור דומה על הרמ"א, שהיה איזה אסון בעיר קראקא, וחיפשו ומצאו. כי לפני כן לא הבינו, על מה זה.

אבל מהרי"ן אומר, מה אתם מחפשים במטמוניות? וכי באופן שטחי, הכל בסדר? הדברים הגלויים, תלי תלים של עבירות. וְכִיִּכּוֹל טַח מְרָאוֹת עֵינֵינוּ, מֵהַשְּׂבִיל לְבִנּוּ. רוֹשׁ וְלַעֲנָה אָנוּ זוֹרְעִים וְקוֹצְרִים וכו'.

והוא מתחיל לפרט שם, עיקר חיותנו, תְּפִלָּתְנוּ וְעֶסֶק הַתּוֹרָה וכו', כמובא באיגרת המוסר הזאת, שאנחנו קוראים כל שנה בשנה בשבת שלפני כ"ח בניסן, יום אסיפתו לבית עולמו.

ביאור דברי מהרח"ו זיע"א על המזמור לולי יי' שהיה לנו וכו', בעניין ארבע הגליות שגלו ישראל, וגלות ישמעאל הקשה מהם שתהיה באחרית הימים. אנחנו – עם ישראל – עברנו ארבע גליות. כעת אנחנו בארץ ישראל בצרות של ישמעאל. אחרי גלותנו ביניהם ממש, בארצותיהם.

אנחנו כעת בא' דראש חודש מרחשון, אמרנו בפיוט שער הרחמים וכו', ועד אן, עמך יהיו בין צרים. חשוף זרועך, על רשעים אכזרים. רבינו חיים ויטאל זצ"ל, בספרו עין הדעת טוב [מהדורת אהבת שלום, ח"ב דף פ'] – זהו ספר חשוב מאד – כתב לגבי המזמור [תהלים קכ"ד, א'] שִׁיר

ולכן גלותו תקיפה משאר ד' מלכויות. וכמ"ש רז"ל, כי לכן נקרא ישמעאל, על שעתידין ישראל לצעוק צעקות גדולות בימי גלותו, ואז ישמעם אל ויענם.

על כך נאמר הפסוק, **יִשְׁמַע אֱלֹהֵי יִעְנֶם** [תהלים נ"ה, כ"ז]. זהו ישמעאל.

ולפי ששאר האומות, תמיד היתה בהם ממשלה על שאר אומות, ולא כן ישמעאל, שתמיד היו ערביים שוכני אהלים ומדברות, ואין להם עסק עם זולתם. אלא נמשלו ללסטים, היוצאים ומקפחים בני אדם, וחוזרין לאהליהם. וכמ"ש [בראשית ט"ז, י"ב] **וְהוּא יְהִי פָּרָא אָדָם יָדוּ בְּכָל וְכו'.** ואח"כ עתידין למלוך על העולם ועל ישראל. לז"א בקום עלינו, ע"ד מה שנתבאר בס' הזוהר על פסוק ויקם מלך חדש, דבקדמיתא הוה שפיל מכל אומיא, והשתא קם למלוכה.

וביאר את אשר יאמרו אז ישראל בגלות ישמעאל, שקם הערבי ההוא נביאם, משפלות גדול, לרום מעלות כנודע. וזה אשר יאמרו אז, לולי י"י שהיה לנו בקום עלינו אדם, שהוא ישמעאל. אזי חיים בלעונו וגו', כלומר אזי בזמן זה הגלות הה' הוא משונה מכל מה שעבר.

הוא אומר, כי ישנו הבדל בין הגליות הקודמות, לבין גלות ישמעאל, שהיא משונה מכל מה שהיה בעבר. הרי במזמור שם נאמר כך, **אֲזִי חַיִּים בְּלַעוֹנוֹ בְּחָרוֹת אָפֶס בְּנוֹ. אֲזִי הַמִּים שְׁטָפוּנוּ נַחֲלָה עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ. אֲזִי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמִּים הַיְדוּנִים. בְּרוּךְ יְיָ שֶׁלֹּא נִתְּנָנוּ טָרֶף לְשִׁנְיָהֶם. נַפְשֵׁנוּ בְּצַפּוֹר נִמְלְטָה מִפֶּח יוֹקְשִׁים, הַפֶּח נִשְׁבֵּר וְאֲנַחְנוּ נִמְלְטָנוּ. עֲזָרְנוּ בְּשֵׁם יְיָ עֲשֵׂה שְׂמִים וְאָרֶץ.** א"כ בהתחלה הוא מבאר, כי 'בקום עלינו אדם', זהו ישמעאל. אח"כ 'אזי', בגליות הראשונות, 'המים שטפונו'. אבל עכשיו, הם רוצים לבלוע אותנו.

כי אז, חיים היו רוצים לבלוע אותנו, ע"ד ותבלענה השבלים וגו' ולא נודע כי באו אל קרבנה וגו'. כי ח"ו בחרות אפס בנו, רצונם למחות שם ישראל מתחת השמים, כדמיון הדבר הבלוע, שאין מציאותו נודע כלל, וכאילו לא היה כנו'. וז"א אזי חיים בלעונו וגו'.

משא"כ בד' גליות הראשונות, אשר אזי המים שטפונו וגו'. כי גלותם יותר קל, והיינו אז דומים למי ששטפוהו המים, וגופו קיים ולא נבלע לגמרי. כי אז הנחלה והכאב, לא עבר אלא על נפשנו, ולא על הגוף. משא"כ בגלות ישמעאל, אשר בלעונו חיים, בהיותנו בגוף ונפש מחוברים יחד.

וביאר מהו הענין ההפרש הזה, ואיך תחילה לא היה הנחלה והצער אלא על נפשנו, ולא לגופנו. ואמר אזי עבר על נפשנו המים הזדונים, הם שאר אומות, הנק' מים הזדונים, כנו' בספר הזוהר פ' פינחס ופ' ויקרא בענין ניסוך המים שבחג. הוא מאריך להסביר את העניין וכו', אני מקצר בכך.

והנה כל כוונתם היתה להמיר דת ישראל, שלא יעסקו בתורה ולא יקיימו המצוות, כנודע בזמני השמד ח"ו. והנה זה היא נחלה לנפשנו, לא לגופנו. כי לא היתה כוונתם אלא על הנפשות לבד, להוציאם מן הדת. אלא שמזה היה נמשך לנו היזק אל גופנו, שהיו הורגים אותנו כשלא רצינו להמיר דתינו. וע"י כך אדרבה הב"ה היה מרחם עלינו. וז"ש ברוך י"י שלא נתננו טרף לשיניהם וכו'.

בגליות הקודמות, למשל הנצרים אשר עשו שמדות ואינקויזיציה, נכון שהם הרגו יהודים, אבל זה לא בגלל שהם רצו להרוג יהודים, הם לא חיפשו להרגם, אלא להמיר את דתם. ובגלל שהם לא רצו, ממילא הרגו נפשות, אולם לא זאת היתה המטרה.

משא"כ בגלות ישמעאל, שהם רוצים להרוג נפשות וגופות, ולכלות הממון של ישראל.

מהר"ח ויטאל, לא מדבר היום, אלא לפני חמש מאות שנה. שמע מינה כי זהו טבע הישמעאלים בכל הדורות, אבל לא תמיד הם יכולים לבצע זאת. אלה העושים כך ומראים זאת, הם מגלים בחוץ את מה שאצל אחרים נמצא בלב, מה שהם שואפים. הם שמחים שהדבר יהיה, ואכן פעמים רבות הם עשו את זה.

ולבלעם חיים, ולא להשאיר להם שורש וענף. גם ירמוז אל המים הזידונים הטמאים, שהיו מזין

שערי יצחק – השיעור השבועי

אומרים 'עזרנו' בקמץ. מהרי"ץ כבר מעיר בחלק הדקדוק על כך, כי ההמון טועים בקריאת המלה הזאת. עד היום, נשארה הטעות הזאת. ברם, זאת שגיאה. צ"ל 'עזרנו', העזר שלנו.

עכ"פ מדברי מהרח"ו דלעיל משמע, כי זהו מה שעושים כאשר נמצאים בצרות כאלה, אך ורק בוטחים בהקב"ה. אבל בפועל, לעשות נגדם משהו, משמע שלא. אך זה לא פשוט, וכדלקמן.

אין סתירה מכך שאנו אומרים מזמור זה בפורים, לאחר קריאת המגילה. ואדרבה.

לפי דבריו, 'בקום עלינו אדם', היינו ישמעאל. לכאורה, הדבר עומד בסתירה, למה שאנחנו אומרים את המזמור הזה בפורים, אחרי קריאת המגילה. לאחר ארור המן וברוך מרדכי וכו', אומרים שיר המעלות לדוד לולי י"י שהיה לנו. וביאר מהרי"ץ וע"ה דף קס"ד ע"ב, מהו הקשר שלמזמור הזה, לקריאת המגילה? וז"ל.

טעם שאומרים זה אחר המגילה, מסכים לדברי רב נחמן בר יצחק, בפתיחתא דחכימי [מגילה דף יא.], שמזמור זה על המן נאמר 'בקום עלינו אדם', אדם ולא מלך. ומהר"ש אלקבץ בשם מהר"א מגרמיז"א כתב וז"ל, המלך, גימטריא המן. לכך שתי פעמים, המים שטפנו, המים הזדונים. המים, גימטריא המן. ובוה המזמור, אזי אזי אזי, גימטריא נ"ד. נ"ד תיבות במזמור זה, ונ"ד אותיות בבני המן, ונ"ד פעמים המן במגילה ע"כ. הוא עושה כאן חשבון, מהו הקשר ביניהם. וכן מצאתי להרב סדר היום, לומר מזמור זה אחר הקריאה ע"ש.

לכאורה, יש כאן מחלוקת. לפי דברי מהרי"ץ, מזמור זה קאי על המן, ולפי מהרח"ו הוא על ישמעאל.

ברם הרי ישנם שבעים פנים לתורה. אמנם זאת לפום רהטא סתירה, אבל כל הפירושים יכולים להיות אמתיים. אלו ואלו דברי אלהים חיים.

אבל יכול להיות, שזאת איננה סתירה, ממה שאנחנו אומרים זאת לאחר קריאת המגילה. אדרבה, הרי כתוב בספרים רמז, לגבי הדין שמובא בגמ' מגילה ובפוסקים בקריאת מגילת

כומרי אדם על ישראל, והיו ממירין אותם על כרחם באונס.

וזה אזי עבר על נפשנו, כי לא העברנו אנחנו מרצוננו. ולכן כיון שאנוסים היינו, ריחם ה' יתב' ולא נתננו טרופים בין שניהם לעולם. כי אחר שכבר טרפו אותנו בידיהם כנו, אמנם לא גמרו לטרוף אותם גם בין שניהם, כי אז לא היתה לנו תקוה ח"ו.

וזהו ענין האנוסים מ"ספרד" ו"מפורטוגאל", שחזרו לדת ישראל לאלפים ולרבבות, ויצאו מתחת ידם ולא נשארו גויים אבודים ביניהם ת"ל.

משא"כ בגלות ישמעאל, שעתידין להצר לישראל צרות קשות ומשונות, לא נראו כמותם כנ"ל בשם רז"ל שלכן נקרא שמו ישמעאל.

אסבן, מה עושים?

מסיים המזמור, 'עזרנו בשם י"י עושה שמים וארץ'. לכאורה, מהו הקשר למלים, 'עושה שמים וארץ'? בודאי שהקב"ה עושה שמים וארץ, אבל למה זהו סיום המזמור, השורה התחתונה? מה באים לומר פה? על כך הוא אומר, כי הכוונה שהעצה לזאת, הוא בטחון בה'.

וזה לשונו שם, וא"כ אנחנו לא נדע מה נעשה. ואין לנו תקווה אחרת, זולתי שנבטח בשמו הגדול יתב' שיושיענו מידם. וז"ש עזרנו בשם י"י וכו'. כלומר, סיבת בטחוננו בו ית' הוא, לפי שהוא עשה את השמים ואת הארץ. ונדע, כי לא בראם אלא בשביל ישראל, שנקראו ראשית, שיקיימו את התורה, כמ"ש רז"ל על בראשית ברא וכו', בשביל התורה שנקראת ראשית. זהו מה שקראנו בשב"ק.

ובשביל ישראל, שנקראו ראשית. וכמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וכו'. וא"כ מוכרח הוא שיעזרנו מידם, ויגאלנו גאולה שלימה העתידה במהרה בימינו, כדי שיהיה קיום לשמים ולארץ כנזכר. כי אין להם קיום, זולתי ע"י ישראל.

דרך אגב, צריכים לשים לב, כי רבים טועים בפסוק הזה, ובמקום להגיד 'עזרנו' בסגול, הם

אסתר, כי מי שקרא את המגילה למפרע – לא יצא ידי חובתו. הרמז הוא, כי מי שקורא את המגילה, בתורת איזה סיפור שהיה פעם, לא יצא ידי חובתו, כיון שלא זאת היא המטרה. המטרה היא להגיד לך, כי הקב"ה עשה עושה ויעשה עמנו נסים בכל הדורות. הדבר לא רק אז, אלא גם כיום. לכן אנחנו מקדימים ואומרים לפני קריאת המגילה, את הפסוקים חסדי י"י אזכיר תהלות י"י וכו', כי מדובר שם על כל הגליות של עם ישראל.

אסדכן, אין חובה שהמזמור הזה יהיה קשור דוקא להמן. כי כיון שפתחנו בפסוקי חסדי וגו', זיהי להם למושיע, 'בכל צרתם לא צר', ודברי חיזוק נוספים לעם ישראל, כגון 'בהיותם בארץ אויביהם' וגו', א"כ הדבר חוזר גם אלינו, ובפרט בגלות ישמעאל. ממילא אדרבה, הדבר מחזק את אמירת המזמור, מכיוון אחר.

מדברי הרמב"ם באיגרת תימן לגבי גלות

ישמעאל, חיזוק לאחד מן הטעמים שהביא מרן שליט"א בעניין תליית ביצי בת יענה בבתי הכנסת, והאם אכן עלינו לשתוק לנוכח גזירות אלו.

בכל אופן, מה תפקידנו כיום? מה אנו צריכים לעשות בפועל, כאשר ח"ו עושים לנו צרות? לפי דברי מהרח"ו – לכאורה – צריכים רק לבטוח בה', שישמור על עם ישראל, כפי שעשה בכל הדורות.

הרמב"ם ג"כ כותב כך, באיגרת תימן.

זהו אחד ההסברים, שכתבנו בספר 'ביצי נעמיות בבתי כנסיות' [דף פ"ה, אות ס"ח]. בזמנינו, העניין הזה קצת נחלש, בגלל שלצערינו קשה להשיג אותם. רצוי היה לפרסם זאת כמה שיותר, עם כל ההסבר בדבר התועלת שבכך, אולם יצה"ר מפריע, כי הדבר אינו בהישג יד. וכנראה גם בכל הדורות, לא היה פשוט להשיגם.

בכל אופן, המנהג הזה לתלות ביצי בת יענה, היה רק בארצות ישמעאל, בארצות המזרח. בבתי הכנסת. מדברים על כך, כבר במשך מאות שנים. אבל בארצות אירופה, הדבר לא היה. גם אם ישנם מרבני האשכנזים אשר הביאו בספריהם זאת, הם כותבים כי כך הוא בארצות

תוגרמה' – למשל כך היעב"ץ כותב, תוגרמה היינו תורכיה – אבל אצלם עצמם לא היה את המנהג הזה.

מהו המיוחד, שדבר זה היה דוקא בארצות אשר תחת יד ישמעאל?

הבאנו על כך שם בספר, את דברי רבינו הרמב"ם באיגרת תימן. מי שיודע, גדולי ישראל מאד מרוממים ומתפעלים מן האיגרת הזאת. נראה כי ממש כמו שרתה עליו רוח הקודש, כאשר כתב באיגרת הזאת. הוא כותב שם דברים נפלאים, אשר טובים לשעה ולדורות. בדבריו שם, המדובר היה כאשר היינו אז ממש בתוך גלות ישמעאל, דהיינו בארצות שלהם.

וז"ל הרמב"ם שם, הקב"ה הפילנו במהמורות עוונותינו בתוך אומת ישמעאל, שרעתם חזקה עלינו, והם מתחכמים להרע ולמאוס אותנו וכו'. לא עמדה על ישראל אומה יותר אויבת ממנה וכו'.

הרמב"ם מסביר, לגבי מה שדוד המלך ע"ה אומר, אוֹיֵה לִי כִּי גִרְתִּי מִשָּׁךְ, שְׁכַנְתִּי עִם אֲהֲלֵי קֶדְר וְתִהְיֶינָה ק"כ, ה"ז, כי 'קידר' היינו הישמעאלים. הנביא המשוגע שלהם, מתייחס אל בני קידר. הם העיקר של בני ישמעאל. ולכן דוד המלך צועק, אוייה לי, כי גרתי שם.

אומר הרמב"ם, ואנחנו סובלים שעבודם ושקריהם וכזביהם, למעלה מיכלתנו, ונהיינו כמו שאמר הנביא [ותהלים ל"ח, י"ד] וְאֲנִי כְחֵרֶשׁ לֹא אֶשְׁמַע, וכאלם לא יפתח פיו. וכמו שלימדונו החכמים ז"ל שנישא כזבי ישמעאל בשמיעה ושתיקה, והסמיכו זאת לפסוק משמות בניו, וּמִשְׁמַע וְדוֹמָה וּמִשָּׂא [בראשית כ"ה, י"ד] שָׁמַע וְדוֹם וּשָׂא וכו' יעוש"ב.

לכן העניין של בת יענה, מצוי דוקא בארצות ישמעאל. כי היענה, היא חזקה ותקיפה. כאשר מישוהו בא לקחת לה את הביצים, היא נלחמת איתו. אבל, אם מכים אותה, היא שותקת. זהו פלא עצום, בטבע שלה.

לפי דברי הרמב"ם, יש לסבול בדומיה.

על כך כתבתי שם בס"ד, ממילא אפשר לומר, שלכן בארצות ישמעאל הניחו ביצת יענה

שערי יצחק – השיעור השבועי

ישטמנו. ונצטק עוד לעשו, והן עוד יטרפנו. ובך הגר יאמץ, קשי ערפו ופניו. ויכביד עול ומשא וכו'. ובמרנות, אנא אלהי הנאדר וכו' ותושיע לעדת איומה. מיד בני עשו, ומיד בך האמה. נביות וקדר ומשמע ודומה. ובקינות לתשעה באב, אח ועבד הדימוני, ופירש מהר"ץ בעץ חיים שם [דף כ"ח ע"ב], אח, עשו. ועבד, ישמעאל יעו"ש. גם בהושענות ליום שלישי דסוכות אומרים, מועת אדום וישמעאלים וילדיהם, הושענא.

דהיינו, אמנם הדבר בא בעוה"ר, אבל בעצם הם עושים לנו יותר ממה שנגזר עלינו. כפי שהיה במצרים. לכאורה, למה המצרים נענשו? הרי הקב"ה כבר גזר עליהם, וְעָבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וגו' [בראשית ט"ו, י"ג]. היתה גזירה, לשעבד את עם ישראל. הרמב"ם בהלכות תשובה, אומר על כך תירוץ, אולם הרבה גדולים – כגון הראב"ד הרמב"ן ורבינו בחיי – אינם מקבלים את תירוץ, ואומרים תשובה אחרת.

הרמב"ם אומר, כי הסיבה שהמצרים נענשו, משום שלא נגזר דוקא על האדם הזה. אולם קשה, א"כ מה נפשך? אז מי כן?

אלא התשובה אחרת – כך הרמב"ן אומר – לפי שהם הוסיפו לעבוד בהם בפרך, והמיתו מהם, וטיבעו מהם. את זאת, הקב"ה לא גזר. זהו מה שכתוב בפיוט שלומי עליון ישני מכפלה וכו', בני קידר ושעיר הקשו שעבודם. הגיעום לעפר, וידל כבודם. דהיינו, הם מכבידים יותר ממה שנגזר עלינו, וא"כ או שהקב"ה יעניש אותם, ואם יש לנו אפשרות אזי אנחנו נעשה זאת.

בכל אופן, זהו לימוד זכות. כי כך נראה עפ"י התורה, אם היו שואלים אותנו מה עלינו לעשות.

ולגבי מה שמהר"ח אומר, בביאור הפסוק עזרנו בשם י"י עושה שמים וארץ, אין הכרח להתפרש כי היינו רק לבטוח בה' ולשבת בשקט, אלא הוא מתפרש גם להילחם, ולבטוח בהקב"ה שיהיה בעזר ישראל, אכ"ר.

שאלה מהקהל: זאת מלחמת מצוה?

בבית הכנסת, לרמוז על כך כשם שהיא שותקת ואפילו כשמכים אותה, וכמו שכתב הרמב"ן וכדלקמן ד"ה ובזאת, מלבד מה שהביצה אין לה פה כדלעיל ד"ה ובעולת, כך עלינו לשתוק ולסבול בדומיה. וסימניך יענה אותיות ענה, על שם שנאמר [ישעיה נ"ד, י"א] עניה סוערה וגו' ותרגם יונתן חשיכתא מקבלת עולבן, ר"ל סובלת כלימה מן האומות בגלות. וזאת לא רק בהיותנו גולים ביניהם, אלא גם כיום שהחזירנו השי"ת לאדמתנו ונטענו בגבולנו, בני ישמעאל שבארצות סביבותינו, זוממים תמיד להשמידנו רחמנא ליצלן, בטענה שגירשנו אותם מארצם. ואעפ"י שלא היה להם כאן בארץ ישראל אלא ישוב מועט, ולא חסר להם ארצות רבות וגדולות, העיקר הוא מפני שחזרתנו לארצנו מערערת אמונתם, הם והנצרים, שאין תקומה לישראל חס ושלום. ועיין לקמן ד"ה ובחשק, וד"ה נמצאו. וזהו הטעם הארבעים ושלושה להזכירנו ולהעיר למוסר אזנינו, כי הכל עקב ריבוי עוונותינו, צדיק הוא ה' כי פיהו מרינו.

ובסוף [דף פ"ז אות ע'] כתבתי, ולמרות שישנם זמנים ואופנים, אשר בהם כוחנו במתנינו להשיב להם כגמולם עשר ידות, אם בזרוע ואם בפה – שנשתוק? לא נעשה כלום? אם יש לנו אפשרות להשיב להם מנה אחת אפים, לא נילחם נגדם? להכותם שוק על ירך. – אעפ"כ עלינו לשאת סבלנו, כאילו פוחדים אנו מהם. כשם שהיענה אעפ"י שהיא גדולה וגבוהה, חזקה ואמיצה, והראיה כאשר ירצה אויב מבעלי חיים או בני אדם לקחת ביציה, תתנפל עליו במסירות נפש, כדלעיל ד"ה ומסתברא. מכל מקום כאשר מכים אותה היא שותקת, כפי טבעה שהיא פחדנית ביותר בדרך כלל. גם זהירותה מרובה, וחשדנותה עצומה, כנזכר בספרים. ועיין עוד מה שהוספנו בזה בס"ד בשערי יצחק שיעור מוצאי שבת קודש חיי שרה ה'תשע"ו ב"שכ"ז.

אך הדבר איננו פשוט. אנחנו אומרים באחת מן הסליחות, אשר רגילים לומר ח"ו בזמנים כאלה, ילוד יעקב יצעק וכו' בן אַמְתִּי, באפו

תשובת מרן שליט"א: בטח. זאת סכנת נפשות. וכמ"ש הרמב"ם פ"ה ממלכים ומלחמות, שעזרת ישראל מצר שבא עליהם ג"כ נקראת מלחמת מצוה יעו"ש. אכן לד' רש"י רק מלחמת יהושע נקראת כך, ואכמ"ל.

התייחסות מרן שליט"א למכתב שאלה, האם ניתן להצביע על דבר מסויים שיש לתקנו עקב האסון הנורא, כולל מקורות מגדולי ישראל. ידידנו היקר והנעלה הרה"ג חיים לוי הי"ד מארצה"ב, כתב אלי מכתב חשוב בעניין דלעיל, אביא בפניכם את החלק העיקרי הנוגע אלינו, והעורך ידפיסנו בשלימות. לק"י כ"ז תשרי ה'תשפ"ד בשל"ה. לכבוד מו"ר מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א.

קראתי בשקיקה את מכתבו של מרן שהגיע במגילה עפה, באויר לעבר חלל ריק לאומה ריקה, והודתי בכל לב לבור"ע השוכן בשמי עילאה, על התייחסות החמימה שאילו זכיתי מראש הגולה.

הזדרזתי להשיב על מכתבו של מרן, לפי ששמעתי במוצאי חג שמיני עצרת, בעצרת התעוררות בעקבות המלחמה רח"ל – ביום ראשון בערב, היתה כאן בביהמ"ד פעו"צ עצרת תפילה, ודיברנו בס"ד כמה דברים [שהודפסו כנספח בחוברת שערי יצחק – דרשת ליל הושע"ר התשפ"ד בשל"ה] – שאמר מרן, על מה יצא הקצף?

אותינו לא ראינו אין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה. אין מי שיוכל לומר, על מה, ולמה! ויש מגדולי ישראל אומרים, שבדורות האלה גם לא כדאי להצביע על משהו מסויים, שהדבר הזה צריך לתקן, שהדבר הזה בא בגלל זה. כי אם אתה אומר שהדבר הזה בא בגלל זה, פירושו זה כאילו אתה אומר, שכל הדברים האחרים הם בסדר. הלא יש רשימה ארוכה של דברים שצריך לתקן...

מרן האיר, שיסוד שיטת הסוברים שכיום אין לנו ראויים לפרש בענשי שמים מהי המדה כנגד מדה, וכל הנהגה הזו שייכת רק לפנים בישראל כשהיה "רואה", כבר נמצאת בכתבי הסבא

מקלם שכתב בזה"ל, בדורות הראשונים, היה נגלה להם העונש על מה הוא בא, כמו בדור המדבר ובבני-אהרן, ובתנאים ואמוראים, כמו בעירובין [דף ס"ג ע"א] ואיענש ר"א מהגרונאי, וכהנה רבות. ועתה שנעלם מאתנו עון הדור "מדה כנגד מדה", ואם-כן על מה נתלה העון? כיון שנעלם, אם-כן אין סבא שיבוא בשביל הפרטים, כי אחרי שאין לנו יודעים, ויהיה ללא תועלת ח"ו.

על כן אנו צריכים לתלות בשביל ביטול תורה וכו' עי"ש.

הרב חיים לוי מביא במכתבו, שהגר"י סלנטר, וכן הסבא מקלם, וכך כתבו ג"כ בשם החזו"א, כי בדורות שלנו איננו במדרגות כאלה, שנדע מה אנחנו צריכים לתקן, ואין להצביע על דברים מסויימים, אלא לקחת את הדברים באופן כללי.

רציתי לציין, שכנראה מאיש לוקחה זאת, הלא הוא מורו ורבו הגרי"ס, שכן כתב הרב אברהם גרודזינסקי בספר מבית אברהם [ח"א עמ' נ"ו] בזה"ל, וכן שמעתי מאדמו"ר (הגרנ"צ פינקל זצ"ל) בשם מרן הגרי"ס זצ"ל, כי היה מבקר את אותם המחפשים בדרך זו. באמרו, מה המה מוצאים אחר החיפוש? אם ימצא אדם חסרון בפרט אחד, בשעה שהוא שקוע בעוונות הרבה, האם זה נחשב למציאה? הלא תגדל טעותו בזה עוד יותר, כי יאחז לתקן פרט אחד, במקום שחסרים לו כללים הרבה".

ואמר אדמו"ר ז"ל על זה, כי האמת אתנו, שראוי לבקר את האיש המוצא. ובכל זאת ראוי לחפש, איך למצוא דרך זו של מדה כנגד מדה עכ"ל.

מצד אחד הוא מצדיק את הדבר, ומצד שני הוא אומר כי אולי בכל זאת צריך לעשות כך. את זאת צריך להסביר, האם הוא מסכים עם הגרי"ס, או שחולק עליו?

קשה להיכנס ולהאריך כעת בכל הדברים האלה, בפרט שכבר יש לי זאת בכתובים, ע"כ אגיד כעת רק את הנקודות העיקריות.

ממשיך הרב חיים לוי, ואחרי כתבי כ"ז, חזיתי שהגרי"ס כבר כתב את יסוד הדברים במאמר

ואם התעקש ולא יצא כי אם – בע"ה לרפוי"ש – ע"י ניתוח, והסכמת לעשותו, הרי גם ברוחניות יש לעשות ניתוח, כיצד? איך?

הוא רמז לאותו אדם, כי אם הוא יתבונן בכך, ויתקן את העון, אזי הוא לא יצטרך רפואות ולא כלום. כפי שנאמר, הַסֵּלַח לְכָל עֲוֹנָי, הִרְפָּא לְכָל תַּחֲלָאִיכִי [תהלים ק"ג, ג']. אבל אם תתעקש, ולא תעשה כך, אלא תרצה לעשות ניתוח, אזי תעשה גם ניתוח רוחני.

והוא אומר לתלמידו, לא באתי אלא להעיר, ונדמה כי מהראוי להתעורר על זה, ולקבל רב תועלת מזה. כמאמר, אם רואה אדם שיסורין באין עליו, יפשפש במעשיו, כלומר המדה כנגד מדה, היסורין הגופניים כנגד הרע הרוחני עכ"ל. ולגבי מה שציינ מרן לשו"ת ברכת יהודה, וכתב בלשון רכה "שיש לעמוד על דבריו", בעמדי על דבריו השתוממתי, שכ' בזה"ל, והדברים כפשוטם מרפסין איגרי, וקשה להאמין שיצאו דברים הללו מפיו של הסבא מקלם, כי הנה איתא במשנה בסוטה [דף ה:]: במדה שאדם וכו'. ומבואר מזה, שאף היום קיים עונש של מדה כנגד מדה עכ"ל.

על כך משיב וכותב הרב חיים לוי, אחר המחילה, אני עני ואביון, לא הבנתי על מה יצא הקצף? הרי הסבא כתב בהדיא, "שבדורות הראשונים היה נגלה להם על מה הוא בא וכו', בתנאים ואמוראים". כל הנדון של הסבא מקלם הוא, האם כיום בדורנו אנו, יש לנו את הכלים לפרש ענשי שמים בדרך זו של מדה כנגד מדה.

במכתבי המורחב אליו, עמדתי על כך.

אידי דאירינא בהאיי מלתא, חשבתי שכדאי להעמיד את הדברים על דיוקם. בהתבונני בשיטת בעלי המוסר, הגר"ס והסבא מקלם, עולם הפוך ראיתי. שבמקום אחר, אולו בתר איפכא.

הוא מביא דבר פלא עצום. מצד אחד, מביאים בשם הגר"י סלנטר, שאנחנו לא במדרגה כזאת וכו', כדלעיל. אולם במקומות אחרים בספריו, רואים כי הוא כתב בדיוק ההיפך.

עץ פרי [אות י"ג] וז"ל, אך לאדם יכבד עליו לדעת, הנהגת הקב"ה מדה כנגד מדה. וביותר לפי דברינו, שתלוי לפי הכבודות, אשר אין לאדם לדעת על בריו עכ"ל. פירושו, קשה מאוד לאדם לדעת היכן הוא עומד בנוגע לעבודת השי"ת, ולכן יקשה עליו לדעת כיצד הקב"ה מודד את מדותיו.

מרן כתב, שבעיקר העומדים בשיטה זו, "הם מגדולי הליטאים דווקא, וייתכן שאפילו הם רק מקצתם ועל-כל-פנים לא כולם".

כך כתבתי בזמנו אל הרב חיים לוי, במכתב תשובה שהשבתי לו, כי נראה לי – כך ההרגשה שלי – כי כל אלה אשר אחזו כך, שבדורות שלנו אין לחפש מדה כנגד מדה, אלו מגדולי הליטאים. כך לפי השמות. ואפילו הם, לא נראה לי, שכולם מסכימים לזה. כגון החפץ חיים, והגר"ח מבריסק. צריכים לבדוק זאת. כי מספריהם לכאורה נראה אחרת.

נראה עכ"פ כי ישנה כאן מחלוקת, האם גם בדורות שלנו, אנחנו ראויים לתלות ב'מדה כנגד מדה' – שדבר זה בא בגלל דבר זה – ואז צריכים לתקן את הדבר הזה.

וכעת במכתבו זה של הרב חיים לוי, הוא ענה לי על כך – ב"ה הוא בקי נפלא בספרים, מוצא בחכמתו את הדרך לקשר דברים – בזה"ל, תורת אמת היתה בפיהו, ואף אני ראיתי שהגר"ש וולבה, מזקני המשגיחים, כתב בספר אגרות וכתבים [ח"א עמ' ע"ח] לאחד מתלמידיו, הדרכה בדרך זו של מדה כנגד מדה וז"ל, התעוררתי לחשוב, שיתכן שיש ללמוד למה מתכוונת ההשגחה להראותך במחלתך, הלא דבר הוא.

הכליות, יועצות. ו"אבן", הרי אחד השמות ליצה"ר, כמבואר במסכת סוכה. ואבן בכליות, הרי מצביע על המקום המדויק, שבו צריך לחפש את מקור היצר. חסד עשו אתך מן השמים, לגלות לך בדיוק נקודת מקור הרע, לזכותך בתיקונו.

הנה רואים, כי הוא חיפש. אם לאותו אדם ישנה בעיא עם אבן, כנראה פה הבעיא, ועליו להתעמק ולהבין בכדי שידע מה עליו לתקן.

כך הוא כותב, הרשני לומר לפניך, מה שראו עיני בספר 'בית קלם' אמונה ומדות [עמ' ק"ה] וז"ל, יפה עשה כבודו, מה שהשתדל להשיג אנשים, אשר יהיה לו עם מי לדבר בעסק היראה ובאמונה בהשגחה פרטית, וכגון מה שהיה תמיד מדבר אדמו"ר הגרי"ס ז"ל, כי האדם צריך לחפש 'מדה כנגד מדה', וכמבואר במאמר הארוך מה בין ראשונים לאחרונים עכ"ל.

ועוד שם, אמר אדמו"ר הגרי"ס ז"ל, כי צריך האדם לפשפש במעשיו מדה כנגד מדה. ואם יתרגל עוד בזה, ימצא.

והנה בהיותי בגוגער, בא אצלי אברך נעלה... וסיפר לי כי בקובנא יש בעלי-בתים אשר קיבלו זאת מאדמו"ר ז"ל להתנהג כן, לחפש מדה כנגד מדה. ועי"ש שע"פ זה כתב לבנו סיבת מחלת בתו.

תשמעו דבר מפליא. מובא כי הוא היה חולה, גם בלב וגם ב'מאגן'. מאגן היינו, מערכת העיכול. הוא היה חולה, בשני המקומות האלה. והוא היה אומר, מה שטוב ללב – הדברים אשר מועילים לרפא את הלב – הם מזיקים לעיכול. ודברים שטובים לעיכול, קשים ללב. א"כ הוא מתחיל לעשות חשבון, למה הקב"ה הביא עלי צרה כזאת? אינני יכול להתרפא. כי אם אעשה דבר אחד, הוא יזיק לשני. שתי המחלות בבת אחת.

כך הוא מביא, וע"ע שם, אני רואה כי כל מחלתי, מעלי להאי, וקשה להאי. הלב והמאגען (מערכת העיכול), סותרים זה לזה. מיני מתיקה, יפין ללב. המאגען, אינו סובל מיני מתיקה. ללב, היה טוב אם לא הייתי צריך לעשן. המאגען, צריך דווקא לעשן.

בזמנם כך היה. היום בזמנינו, אינני חושב שימליצו על כך, אולם בעבר, אלה שהיו מעשנים, אמרו כי הדבר טוב לעיכול. אבל ללב, הדבר אינו טוב.

הטיול, אמרו לי הרופאים שאני מוכרח מאד מאד, וכאשר ארגיש בעצמי כן, וקשה לי ללב הרבה הילוך... אמרו לו, תסתובב, תלך,

ותרגיש טוב. יפה. בשביל העיכול, הדבר – ההליכה – טוב, אבל לא בשביל הלב. בקיצור, הסתבך.

ואבין בעצמי, כי זה מדה כנגד מדה. הגרי"ס בעצמו אמר כך.

וכעת הוא מסביר משהו, דק מן הדק. אני לא כיוונתי מדת התורה, לתת לכל אחד חלקו הראוי לו. על כן, אינם מניחים לי לתת לכל אבר חלקו הראוי לו. נחכמה ומוסר, ח"א סימן קפ"א.

ישנם לכאורה כמה אופנים, כיצד להסביר את דבריו, שהוא לא כיוון מדת התורה, לתת לכל אחד חלקו הראוי לו. מה הוא לא בסדר?

דבר מעניין, כי לפי החשבון שלו, הוא תפס את עצמו על דבר זה. למה הקב"ה הביא לו מחלה, שמה שטוב לזה רע לזה? כי בסך הכל, קשה לו לצאת משני הדברים גם יחד. א"כ הוא עשה חשבון, שהוא לא נהג בתורה – בחלקים של תורה – להשוות את המדות. דבר זה, צריך הסבר בפני עצמו. בכל אופן, ישנו כאן דבר דק מן הדק.

וצריכים לדעת, כי מן השמים מתנהגים עם כל אחד, לפי 'הראש' שלו. כיון שהוא היה בעל מחשבה עמוקה, הקב"ה מדבר איתו בשפה שלו.

ישנו עניין הדומה לכך. מובא בספרים על מהר"ח ויטאל, שהיה לו כאב בכתף, והוא הלך לרבו האר"י ז"ל ואמר לו כי הוא סובל בכתף, מה עליו לתקן. ענה לו האר"י ז"ל, כי הוא לא נזהר בעניין תְּכַף לנטילה – ברכה! הרי אחרי מים אחרונים, צריך להסמך את ברכת המזון. אסור לדבר ביניהם. א"כ בגלל שהינך מדבר ביניהם, לא קיימת תְּכַף לנטילה ברכה, לכן הכאב הוא בכתף. פְּתַף, אותיות תְּכַף.

רק שלא תחשבו, שרבי חיים ויטאל פטפט ביניהם. אלא 'בסך הכל', הוא היה לומד אז פרק משניות, בין מים אחרונים לבין ברכת המזון. אבל בכך הוא עבר על דינא דגמרא תְּכַף נטילה ברכה. בסדר.

אבל, בגלל ש'תכף' זה אותיות 'כתף'? אלא מאי, כיון שמהר"ח היה מקובל, לכן מדברים

משמעית שעל כן באה אלינו הצרה הזאת, כי שמא טועים אנחנו. אלא שמ"מ למיחש מבעי, נתמקד על נקודה מסויימת, בידיעה שלא פטרנו את עצמנו בזה לחוד. ואם פשפש ולא מצא, יתלה בביטול תורה.

אולם לשון כתבי הסבא מקלם, עדיין צ"ע. את הנראה לענ"ד כתבתי, אולם בקשתי שמלפניך משפטי יצא, ותיישב כל ההדורים. רציתי לסיים בזאת, חבל שענין גורלי כל כך, לוטה בערפל סמיך כל כך, ללא כללים מוצקים וברורים, כאילו נתת תורת כל אחד בידו, להמציא כל העולה על רוחו.

אולם לאחר שהודיע אותנו אלקים כל זאת, ראינו שראשית כל כדי להבין את רצון השי"ת, נחוץ לנו לדעת את תורתו הקדושה, שאבן זה יצה"ר, והכליות הן היועצות. ורחמנות, היא על שם "רחם האם" – שהוא שיא החמלה וכו'.

ולפיכך אמרו חז"ל [בבא בתרא דף קט"ז ע"א], כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. וכבר שאלו המפרשים, מדוע כתוב 'חכם'? לכאורה היה עדיף ללכת אצל צדיק, שהקב"ה מתאוה לתפילתם? והתשובה לענייננו, שלא מספיק שהוא יתפלל, אלא צריך החכם שיאמר לו לפי סוג החולי, איזה פרט הוא צריך לתקן.

הכלל העולה, לפעמים אנו נצרכים לגשת לגדולי ישראל, שהם עיני העדה, שידריכו אותנו בתוך האפלה.

מקטני תלמידך, חיים לוי, ניו יורק. הוא מנסה לתרץ, ומבקש שניישב את כל ההדורים. יהי רצון מלפניו יתב, שנזכה לכך. ונרוממה שמו יחדיו. אבל, נלך לפי הסדר.

שאלה מהקהל: לכאורה יש לחלק בין יחיד לרבים?

תשובת מרן שליט"א: לכאורה, כך הדבר נראה 'מלמעלה'. אולי זאת המחשבה הראשונה. כי הדבר תלוי, האם מדברים לגבי כלל עם ישראל, מהו התיקון שצריכים – או אפי' רק קהילות מישראל, אין חובה שיהיו כל ישראל – או שמדברים לגבי אדם פרטי. כי הם מדברים לגבי מחלות.

מן השמים איתנו בשפה שלו. כל אחד, לפי מדרגתו, לפי השפה שלו.

ובהמשך הוא – הרב חיים לוי – כותב, ובעמ' ק"ז, הגרש"ז מקלם זצ"ל היה לו פעם כאב ברגליו, ואמר שפשפש ומצא, שאירע לו עבור שקיצר פעם בהליכה בלכתו אל הסוכה. כלומר, שבדרכו ל'בית התלמוד תורה' – בקלם היה 'בית המוסר' – קיצר דרכו, ועבר דרך הסוכה. וסבר שהיה בכך פגיעה בקדושתה של-סוכה, שהינה "צילא דמהימנותא".

הוא הלך ל'בית תלמוד תורה', לא למקום אחר, אבל הוא עשה את הסוכה קפנדריא. לכאורה, וכי הסוכה היא בית כנסת? מישהו ראה או שמע על הלכה כזאת, שאסור לעבור דרך הסוכה? אלא מאי, הוא בשבילו, הסוכה היא בית כנסת. לפי המדרגות שלו. לפי הקדושה שלו ומדרגותיו, מטעם שהסוכה היא צלא דמהימנותא. הוא פשפש במעשיו, ולא מצא עבירה אחרת, רק את העבירה הזאת. הפלא ופלא.

עכ"פ לענייננו, הנה הוא קישר את הכאב שברגלו, שזאת אכן 'מדה כנגד מדה'. כנראה, כאשר הוא תיקן את העניין הזה, אזי הרגל נתרפאה.

וישנו עוד דבר, ובאו"א ראיתי, שתלה את כאבו בכך, שהנהגתו בחול המועד היה לא לטלטל מוקצה כביו"ט, ושכח ונכנס לסוכה עם המטריה, ולכן קיבל מכה. שמעתם איזו חומרא? כנראה אין לו עבירות אחרות, רק בהנהגות שלו המיוחדות.

ונפשי בשאלתי – כך שואל הרב חיים לוי – האם דעתם (הגרי"ס והסבא מקלם) להימנע מחיפוש בדרך זו של מדה כנגד מדה, כמבואר בספר מבית אברהם ובכתבי הסבא מקלם, או להמליץ ולחנך אחרים לבדוק בצורה זו של מדה כנגד מדה, כמבואר בספר בית קלם הנ"ל. אע"פ ששערי תירוצים לא ננעלו, לא רציתי להיכנס בכל מיני תירוצים דחוקים. ואולי התשובה הפשוטה היא, שהתנגדותם הייתה, כי כאשר החושך תכסה ארץ, ואין איתנו יודע עד מה מרוב הסתרת פנים, שלא לקבוע חד

אולם הסבא מקלם, בודאי לא מתכוין לזה. כך לפי הראיות שלו. הרי הוא כתב בזה"ל, ' בדורות הראשונים, היה נגלה להם העונש על מה הוא בא, כמו בדור המדבר ובבני-אהרן, ובתנאים ואמוראים, כמו בעירובין (סג א) ואיענש ר"א מהגרונאי, וכהנה רבות'. הרי ר"א מהגרונאי, זהו מישוהו פרטי. ועל כך הוא אומר, כי זהו רק בדורות הראשונים. בגמרא שם מובא, כי הוא זלזל בכבודו של רב אחא. כיצד הוא זלזל? אמרו לו, שצריכים לשחוט, וכי ישנו צורך להראות את הסכין למרא דאתרא, שזהו רב אחא. והוא אמר, שלא צריך. על כך הוא נענש יעו"ש. א"כ רואים, שזהו גם לגבי חטא פרטי. כי הוא תלה את העונש בכך.

ובהמשך הוא כותב, זעתה שנעלם מאתנו עון הדור' – הוא אכן מדבר על 'עון הדור', אבל לא נראה שהוא מחלק בכך – "מדה כנגד מדה", ואם-כן על מה נתלה העון? וכן הגר"ס כתב, 'אדם שקוע בעוונות הרבה'. רואים כי הוא מדבר, אפילו לגבי עוונות היחיד.

לכאורה, רואים כאן סתירה מיניה וביה, בשיטתם הם עצמם.

השלמה לגבי שני ימי חיתום הדין, יום הכיפורים והושענא רבה, ביאור העניין כי מהאסון הנורא שאירע בשמיני עצרת משמע כי לא זכינו בדין, תשובות לדברי הרב יחיאל יעקובזון שליט"א כי הדרך וההשקפה דלעיל איננה נכונה, ולראיה שהביא ממלחמת יום הכיפורים שאז עדיין לא נחתמו, וביור אימתי בדיוק הוא זמן מסירת הפתקין בשמיני עצרת לביצוע גזר הדין רח"ל.

בעצרת תפילה [הנז"ל], דיברנו בס"ד על כך, שהיתה לנו את 'מלחמת יום הכיפורים', וכעת יש לנו את 'מלחמת שמיני עצרת'. שניהם זמנים של חיתום. ידוע – וכבר הזכרנו זאת פעמים רבות – מה שכתוב בספרים הקדושים, כי ביום הכיפורים זהו 'החותם הפנימי', ובשמיני עצרת זהו 'החותם החיצון', אז נמסרים הפתקין לביצוע גזר הדין. בהושענא רבה האדם נחתם, אבל ישנה אפשרות עדיין לתקן, עד שמיני עצרת. ובעוונותינו הרבים, בשמיני עצרת בבוקר, קיבלנו את התוצאות.

זהו מה שדיברנו אז, לפני הציבור שלנו, לא אאריך בכך ובעוד דברי מוסר שאמרנו אז, לא אחזור על כך, כי בעז"ה הדברים יודפסו בחוברת שערי יצחק [נספח לדרשת ליל הושענא רבה]. השיעור כבר היה מוכן, אבל לא הספיקו להדפיסו, אני מקוה שהשבוע זה יהיה, בעזרתו יתברך.

השמיעו לי דברים שאמר הרב יחיאל יעקובזון הי"ו [פורסמו במערכת קול הלשון. העורך], ובהם הוא שולל את הדרך הזאת, שלדעתו היא איננה נכונה.

הרבה תלמידי חכמים דיברו וכתבו כך, לפי מה שהוא אומר בעצמו, כי הוא ראה שכתבו ודיברו רבים על זאת, והוא דיבר נחרצות כנגד ההשקפה הזאת.

הרב יחיאל יעקובזון, הוא אדם גדול, בעל השקפות נכונות וחכמה גדולה, חכמת חיים וחכמת הנפש וכו' וכו'. הייתי אפילו אומר עליו 'ידידי' הרב יחיאל יעקובזון, למרות שהיום אין לי קשר ישיר אתו, כי בבחרותנו ישבנו זה לצד זה על אותו ספסל, בישיבת קול תורה. זמן מסויים שהוא למד שם.

הוא אמר דברים קשים, כנגד ההשקפה הזאת. להגיד, שב'חיתום' יצא ח"ו גזר דין לרעה, ונענשו בשמיני עצרת? טוען כי בעצם, גם במלחמת יום הכיפורים היה דבר כזה, כך אמרו רבים אז, והוא מביא ונסמך על כמה גדולים אשר דיברו אז כנגדם.

בהתחלה אביא בפניכם את העתקת דבריו, אני יכול להגיד את המעט שקיבלנו מרבתי – בסוף הוא אמר, כי אלו הרב אברמסקי, והרב שך וכו'. אינני יודע, מדוע הוא אומר בלשון 'רבתי'? הרי אלו הם גם 'רבתינו'.

המעט הברור, את דברי התורה, את דעת התורה הברורה. וביחס לשאר הדברים, אני ממליץ לא להקשיב. אם לא, אתה שונה אישית, מגדול הדור. אפילו מה שאומרים בשמו, עדיף לא לשמוע. זאת ההערה הראשונה.

עכשיו לעניין עצמו. סליחה, עוד תוספת אחת, לעניין הזה. יש גם מומחים, שמבינים למה זה

המזווג זיווגים יודע מה שטוב לו, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד.

איתא בגמרא מועד קטן [דף יח:], דרבא שמעיה להווא גברא דבעי רחמי ואמר, תזדמן לי פלניתא. הוא ביקש שידוך, ושתזדמן לו פלונית אלמונית. אמר ליה [רבא], לא תבעי רחמי הכי. אל תתפלל ככה. אי חזיא לך, לא אזלא מינך. ואי לא, כפרת בה. מה נפשך. אם היא ראויה לך, אזי היא לא תלך. ואם לא, אתה כופר בה.

הם כותבים שם בשם הרב אברהם יעקב פאם זצ"ל, בספרו עטרה למלך, בזה"ל, כי אם תוסיף להרעיש עולמות על כך – אם הינך צועק ומתפלל שהקב"ה יזמין לך את השידוך הזה, למרות שאולי היא לא ראויה לך – ולבסוף לא תעלה בידך, כיון שאולי באמת אינה ראויה לך מן השמים, אז תוכל לבוא ח"ו לידי כפירה בכח התפילה. כאן מצאתי את המושג הזה. הרף מזה. אם מן השמים ראויה היא לך – תישאנה. ואי לא – לא.

ובעין יעקב פירש בדברי רבא "כפרת בה", שמראה כאילו תבוא לבטל גזירותיו. ולכאורה למה לא יעשה כן? וכי אין אנו מבקשים, 'קדע רוע גזר דיננו'?

ותירץ בעין יעקב, דמי יימר דזו גזירה רעה, שמא ישא אחרת טובה הימנה [בשבילן]. אתה הוא שחושב, כי השידוך הזה הוא טוב לך, אבל אולי שידוך אחר יותר טוב לך.

את הדברים דלעיל, הוא אומר בשם הרב אברמסקי והרב שך. שכך הוא שמע מהם. אך אינני יודע, האם הדברים אכן נאמרו ממש כך במדוייק. האם זה לא נאמר אלא בתורת 'צד', או כפי שהוא מציג זאת, שזה היה בצורה נחרצת, ושהם התנגדו לכך בתוקף.

כי חיפשתי זאת בכתובים. ואין. דבר כזה, היה צריך להיות כתוב בספרים. הרי ישנם ספרים עליהם – כגון מחשבת מוסר של הרב שך, פניני רבינו יחזקאל (אברמסקי) – ולא מצאתי שכתבו בשמם זאת. אך אולי לא הגיע לידי. שמא לא מצאתי. אולי אכן הדבר ישנו בכתובים.

קרה בדיוק ביום הזה, ובתאריך הזה. בגלל שהתחיל 'בין הזמנים', בגלל שלא הצלחנו בתפילות יום כיפור חס ושלום, בגלל שלא הצלחנו בשמיני עצרת.

אני מצטער. כל הדברים האלה – כך שמעתי – הם כפירה בכוח התפילה. הם כפירה בהלכה. כי כולנו קיימנו את ההלכות. הם אינם נכונים. כשפרצה מלחמת יום כיפור, נאמרו אותם דברים ממש. השם יכפר בעדינו. והיה כעס גדול, גם הרב אברמסקי זצ"ל, גם הרב שך זצ"ל, גם שמעתי מהמשגיח בישיבה, מהראש ישיבה. כל מי שדיבר, דיבר בחריפות נגד זה.

הנוסח שאנחנו קיבלנו הוא, שזה חסד השם, וכך צריך להסתכל על זה. בזכות זה, בזכות התפילות של יום כיפור, הקב"ה גלגל שהמלחמה תפרוץ דווקא ביום כיפור, כדי שיהיה לנו הרבה זכיות, והצטמצם הנזק מאוד. בלעדי זאת, אם לא היו התפילות בבתי הכנסת וכו', היה הרבה יותר גרוע.

כך צריך להסתכל על זה. הקב"ה זיכה אותנו לעבור את כל הימים הנוראים, לקיים את כל ההלכות, כלל ישראל התעלה כולו בזכותינו. וככל שהמצב נורא ומזעזע, הוא הרבה הרבה פחות גרוע, מאשר היה לולי הזכיות האלה. כך צריך להסתכל על זה, חד משמע, ולא בשום דרך אחרת.

לגבי החלק האחרון, אני הקטן מסכים. אבל לא לגבי ההתחלה.

ראשית, המושג הזה 'כפירה בכח התפילה', היה לי קצת חידוש. מהיכן המושג הזה? לא שמעתי עליו. אבל חיפשתי ומצאתי, כי אכן ישנו מושג כזה. אינני יודע האם הוא מוסכם, אבל המושג הזה קיים, 'כפירה בכח התפילה'. עכ"פ הדבר לכשעצמו, הוא בודאי נכון.

ראיתי כי מביאים זאת בספר נעימת החיים [עמ' ע"ו בזה"ל, לפעמים נדמה לו לאדם, כי השטן ערבב את הכל. כל אושר חייו תלוי בשידוך זה, כמוהו לא היתה וכמוהו לא תהיה, ונפשו מרה לו. אבל מי יודע, אם מה שנדמה לו כשטן, אינו אלא מלאך של רחמים, להצילו מצרה. הלא

ברם עכ"פ אני אומר, כי אם כן, אלו אינם דברים אשר לא היו צריכים להישאר בע"פ, אלא צריך שזה יהיה כתוב, מסתמא באיזה מקום, בכדי לדעת את הדברים על דיוקם.

אבל גם אם נגיד שהדבר נכון ומדויק, עכ"פ מה שהוא משווה בין יום הכיפורים לבין שמיני עצרת, לפי דעתי זהו דבר שאיננו נכון, כיון שישנו ביניהם חילוק גדול.

יום הכיפורים, המלחמה פרצה באמצע היום, לפני החיתום. אולם כעת, בשמיני עצרת אנחנו כבר אחרי החיתום.

הוא אומר, כי כיון שאמרו כך ביום הכיפורים, נלמד שאותו הדבר כעת בשמיני עצרת. הוא משווה בין הדברים. ברם, רב המרחק ביניהם.

יום הכיפורים, המלחמה התחילה באמצע היום, כולנו זוכרים זאת, כולם היו בבתי הכנסת.

בודאי שזהו חסד ה' גדול, לא רק בכך שזהו יום גדול, שבו עם ישראל כמו מלאכי השרת, אלא גם שמבחינת הצבא, לאתר את אנשים כדי שיגייסו אותם, בתי הכנסת היו מלאים, והיה אפשר למצאם בקלות. במקום לחפש, זה פה וזה במקום אחר.

אולם שמיני עצרת, זה אחרי החיתום. בהושע"ד גזר הדין כבר נחתם, רק שהוא לא ניתן לביצוע, עד שמיני עצרת. יום שמיני עצרת, הוא כבר אחרי גזר הדין. אחרי החיתום.

ישנם כמה דיוקים, בסוגיות הגמ' ובראשונים הדנים בשאלה, מתי יום הכיפורים מכפר? האם בסופו, או בכל רגע ורגע?

לדוגמא, הגר"א וסרמן הביא זאת בקובץ עניינים ועמ' ק"ט, לגבי מה הדין במי שמת ביום הכיפורים.

כתוב בגמרא בכתובות ודף ק"ג ע"ב, **מת בערב יוהכ"פ, סימן רע לו. במוצאי יוהכ"פ, סימן יפה לו.** דהיינו, אם האדם מת בערב יום כיפור, זהו סימן רע, כיון שזהו לפני המחילה. אבל אם מת במוצאי כיפור, אשריו וטוב לו, כי כבר מחלו לו. ולא נתפרש מה הדין, במי שמת ביום הכיפורים עצמו?

מביא הגר"א וסרמן שם כך, כתב רבינו שרירא גאון באגרתו, ורובא דרבנן סבוראי, שכיבו

בשנים מועטות וכו', בשנת תתט"ז רבנא סמא בריה דרב יהודאי בסיון וכו', ובחד בשבא דהוא ארבע באדר שנת תתי"ז שכיב רב אחאי בר רב הונא, ובניסן דשתא דא שכיב רב רחומי וכו'.

ובשנת תתכ"ב, ביום כיפור, הוה זעפא, ושכיב רב אחאי בריה דרבה בר אבוה.

זעפא היינו, שהיה עידן ריתחא בעולם. אל תחשוב, כי בכך שהוא מת, זהו ח"ו סימן רע.

ובהמשך הוא כותב, אבל זה תלוי במה שנחלקו הראשונים בסוף פ"ג דשבועות, ובפ"ג דכריתות, אם יוהכ"פ מכפר בכל שעה, או שאינו מכפר אלא בסוף היום. ובחידושי רמב"ן ספ"ג דשבועות, הביא דפליגי אמוראי בזה בירושלמי וכו'.

ודעת הגאון, כהסוברים דאין יוהכ"פ מכפר אלא בסוף היום. וא"כ המת ביוהכ"פ, סימן רע לו, ויהא זה גנות ח"ו לנפטר שמת ביום הכיפורים. וכדי שלא לפגוע בכבוד הנפטר, נזהר הגאון והוסיף 'הוה זעפא', היינו שהיה בזה עידן ריתחא בעולם, והנפטר נתפס בעון הדור, ולא היה ראוי לכך בשביל עצמו.

אם הגאון הזה מת באמצע היום, זהו כמו שהוא היה מת בערב יוהכ"פ, כיון שהכפרה היא רק בסוף היום. לכן הוא כתב, 'הוה זעפא', זה היה משהו מיוחד, כדי שלא לפגוע בכבודו. הוא נתפס בעון הדור, לא שח"ו הגאון הזה היה לא בסדר.

בכל אופן ישנה מחלוקת מתי מכפר יוהכ"פ? כי כתוב ויקרא ט"ז, ל' **כי ביום הזה יכפר עליכם, עצמו של יום הכיפורים מכפר.** אמנם רבי אומר, שזה אפילו בלי תשובה, אולם ההלכה כדברי רבנן, האומרים כי זהו רק אם חוזרים בתשובה. יום הכיפורים עצמו לא מכפר, אם האדם לא חזר בתשובה. כך גם פוסק הרמב"ם בפ"א מהל' תשובה, וכן בהלכות שגגות, כי זהו דוקא אם שב. זאת המחלוקת, לגבי מתי מכפר יוהכ"פ. אבל לגבי המחילה, החיתום, הוא בודאי רק בנעילה. זהו דבר המוסכם.

אס"כ, לגבי מלחמת יום הכיפורים, אשר פרצה לפני החיתום, אפשר להבין כי זה לא שח"ו יצא

שערי יצחק – השיעור השבועי

ולמשל, בספר אוצר הסגולות והכוונות לימים נוראים [עמ' ת"ז] כתוב בנדרון דידן בזה"ל, מובא בספר יסוד ושורש העבודה [י"א, האיתון, ט"ז] וזה לשונו, ביום שמיני עצרת, תהיה יראה השם על פניכם להתפלל תפילת ערבית זו, בכונה עצומה יותר ויותר. כי עדיין לא נגמר גזר דין של אדם עד למחר, כמבואר בזוהר הקדוש פרשת ויחי [דף ר"כ ע"א] וכו'.

עוד כתב [שם] וזה לשונו, ויזהר האדם מאד ומאד ביום זה של שמיני עצרת, לפשפש במעשיו היטב, כי עיקר מסירת הגזרי דין שלאדם הוא ביום זה, כמבואר במאמר הזוהר הקדוש פרשת צו דף ל"א ע"ב הנזכר לעיל, שאף על פי שנמסרו הפתקין ביום הושענא רבה, עדיין לא ניתן רשות לשלוחים לפעול דבר עד שמיני עצרת. שביום הזה אם לא עשה תשובה גמורה ואמיתית, נותנים רשות לשלוחים של מעלה שקיבלו הפתקין מאתמול, שיעשו ויענישו כפי מה שכתוב בפתקין עכ"ל.

וכעת הוא מוסיף מעצמו, וידוע מהמקובלים דגמר הדין, ונתנית רשות לשלוחים של מעלה לבצע את מה שכתבו עליו בימים אלו, הוא בשעת "כתר" דמוסף, באמרו שמע ישראל י"י אלהינו וגו' בתיבת "אחד".

והוא מציין, עיין שער הכוונות [דרוש סוכות, ריש דרוש ט', דף קח:]. דהתם מובא דבתפילת מוסף בחזרת הש"צ נעשה עיקר היחוד. בדבר זה הוא צודק, הדבר אכן כתוב שם. אבל ב'סוגריים' הוא מוסיף, [וסיום ימי הדין].

ובשמך ששון [שם אות א'] מובא, וכן הוא בסידור הרש"ש, שהיחוד – והוא מוסיף ב'סוגריים' – [ותחילת ביצוע גזר הדין שנכתב בימים אלו], נעשה בכתר במלת "אחד".

ולכן יתמלא רתת ופחד כשאומר זה, ויהרהר בתשובה, אולי יוכל לשנות עדיין את גזר דינו לטובה, ותהיה לו שנה טובה ומאושרת, אמן כן יהי רצון.

א"כ ראשית, משונה בעיני כי אף אחד לא כתב זאת, רק שמה. ושנית, מכך שהדבר נכתב רק בסוגריים, אעפ"י שהם מרובעות, נראה כי זהו דבר שאינו ברור לגמרי.

גזר הדין לרעה. אולם מלחמת שמיני עצרת, שאני.

ככה חשבתי [בתחילה], ואמרתי זאת בשיעור לבחורי הישיבות שיחיו, בליל ששני. אבל אז אחד הבחורים – הבה"ח יהודה דהן הי"ו משיבת ארחות התורה – אמר לי, כי ביצוע גזר הדין בשמיני עצרת, הוא רק בתפילת מוסף. חיפשתי ומצאתי שהדבר אכן כתוב, בשם סידור הרש"ש זיע"א.

הוא – הבחור הנז"ל – ציין אל הספר סוכת ציון [להרב"צ מוצפי, עמ' 37], שם הנדרון מתי לעשות את ההקפות? האם אחרי קריאת התורה, לפני תפילת מוסף?

זהו כפי שאנחנו עושים. אנו מעדיפים לעשות את ההקפות, בזמן סיום התורה. לאחר שסיימנו את התורה, כעת היא זמן השמחה. ישנם כאלה העושים זאת אחרי מוסף, או ישנם כאלה העושים הפסקה וחוזרים אח"כ. אבל הרי זמן השמחה הוא עכשיו, בעת סיום התורה, ואז עושים את ההקפות. כך נהגו אבותינו, בכל הדורות שלפנינו, וכנזכר בהדיא בתכאליל.

בכל אופן, הוא ג"כ מביא, כי יש מדקדקים לעשות ההקפות בשחרית אחר קריאת התורה קודם תפילת מוסף.

והטעם הוא, אמר לי מר אבי ז"ל, שלמנהג זה יש טעם נוסף ועיקרי. והוא, משום שבתפילת מוסף בשעת חזרת השליח ציבור בקדושת "כתר" באמירת שמע ישראל, אז הוא מסירת הפתקין, כנזכר בסידור הרש"ש זיע"א.

ולפי זה, באופן שאפשר ישנה עדיפות לעשות השבע הקפות קודם תפילת מוסף, כדי להועיל יותר לשנה החדשה בכל הכרוך בה. וכל מקום יעשו כפי מנהגם.

בדקתי את שורש הדברים, וקצת התפלאתי, כי הדברים אינם מפורשים. לפי מיטב ידיעתי, בספר הזוה"ק ובכל ספרי המקובלים אשר ראיתי, מה שזכור לי, לא מוזכר כלל ועיקר העניין הזה. רק בסידור הרש"ש, ובודאי הוא יודע מה שהוא אומר. ברם, אינני בטוח שגם שם הדבר כתוב בהדיא. לפום רהטא לא מצאתי שם פרט זה.

חוץ מזה, מה יהיה לדין [נוסח בלדין], שאיננו אומרים כלל את הפסוק שמע ישראל וגו' בתפילת מוסף? הדבר נעשה מאילוי? ישנם לפעמים דברים, שאלינו הם בודאי אינם שייכים. הרי אנחנו לא אומרים שמע ישראל וגו' במוסף. היתה איזו גזירה קשה, שבגללה הכניסו זאת שם. אולם רבי יהודאי גאון אומר, כי דבר זה ניתקן בזמן הגזירות, שלא היתה רשות לומר שמע ישראל, ע"כ הבליעו זאת בתפילת מוסף, בכדי שהאויבים לא ירגישו, אולם לאחר שבטלה הגזירה, נכון שישנם הסוברים כי יש להשאיר זאת 'זכר לנס', אבל הוא פסק כי זהו שינוי מטבע, אי אפשר לעשות זאת, ולכן ביטלו את הדבר. על כן אנחנו לא אומרים את זה.

יש להעיר עוד שהגרי"ח בבן יהודע בסוכה דף כג. ד"ה ומי שלא חטא ישוב וימחול לו, כתב בשינוי מועט, שהחיתום הוא קודם מוסף של שמיני עצרת. וצל"ע מניין לו.

בכל אופן, ישנם כאן דברים שהם למעלה מהשגתנו.

אבל, מי יודע? גם אם הדבר נכון, שזה בדרך כלל רק בקדושת כתר וכו' שבמוסף, אולם מי יודע האם לא גבר כאן חרון אף. כעין מה שהבאנו לעיל, 'הוה זעפא'. אולי גברה מדת הדין, וביום הזה הקדימו את ביצוע גזר הדין, שיהיה יותר מוקדם בבוקר. כי בעוה"ר, אלה אשר הגדילו והגבירו את החרון אף, עשו שמה במושב בארי חניגא גדולה כל הלילה, עם הפסל [בודעה] רח"ל, אוי ואבוי. אולי הדבר הוסיף הרבה שמן למדורה, שביצוע גזר הדין יהיה ישר כבר על הבוקר. הקדימו זאת בשנה זו.

שאלה מהקהל: לפי שיטתו, למה זאת כפירה בכח התפילה?

תשובת מרן שליט"א: רצונו להגיד, שהרי התפללנו וכו', וכביכול הדבר לא נתקבל. וכי תפילה לא פועלת?

האמת היא, כי גם את זאת אינני מביין. לדבריו, זה כביכול נראה, כפירה בכח התפילה. ברם, בודאי שהתפללנו במציאות את כל התפילות

האלו, וקיימנו במציאות את כל ההלכות, אבל תוצאות הדבר ח"ו מראה כי התפילות וכו' לא היו כהוגן. אכן, גם לדבר זה, אינני מסכים.

וכי בטוח שקיימנו אכן את הכל כפי שצריך? כמה דקדוק הדין מן השמים ישנו, לגבי הפרטים וכו'. גדול ועצום הוא דקדוק ההלכות כידוע מהספ' הקדושים, שלא יעלה על דעת האדם עד כמה התביעה. וישנם גם דברים, אשר איננו יודעים בכלל, מה בדיוק נעשה. אם היינו נביאים, היינו יודעים במדויק היכן הבעיא, להצביע על הנקודה, היכן ה'ברגים' הלא נכונים. אולם להגיד שזאת כפירה? נראה לי שהוא קצת הרחיק לכת, בדבר הזה.

הוסיף לאחר מכן ואמר לי אותו בחור, שהזכרתי אותו מקודם, כי רבנים חשובים בירושלים עיקו"ת שמעו ג"כ את הדברים הללו של הרב יעקובזון, והם ג"כ שללו אותם. הרה"ג משה צדקה שליט"א – ראש ישיבת פורת יוסף, והרה"ג ידידנו ריי"ח סופר שליט"א – נכדו של בעל כף החיים. הם אמרו, כי שמעו אותו, והדבר אינו נראה להם.

אולם נדגיש, כי גם מה שאנחנו אומרים, הוא אינו בצורה נחרצת. הנקודה לגביו היא, שהוא מדבר בהיפך בצורה נחרצת. ברם, אולי הדבר נכון, ואולי איננו נכון. אנחנו לא אומרים בצורה נחרצת, כי בודאי שהדבר כך כדברינו, אלא שמסתבר שזה כך. אנו לא קובעים זאת במסמרות. אנחנו רק באים להבין, בכדי שיהיה לנו מושג. כי הקב"ה עושה דברים בעולם, בכדי שנקשר ונבין היכן הוא החסרון. אבל שוב הפעם, אנחנו לא קובעים זאת בהחלטיות.

אם אנחנו רוצים להבין, הרי הדבר קרה ביום שמחת תורה, בשמיני עצרת. המלחמה היא אצלינו, כאן בא"י, ששמחת תורה היא באותו יום של שמיני עצרת, משא"כ בחו"ל שזה למחרת. והתורה בנויה, על כ"ב אותיות התורה. אמרו, שמענו, כי התכנית של אותם רשעים אכזרים – בני ישמעאל – היתה, להיכנס לעשרים ושנים יישובים, כך מצאו בדף תכנית שלהם, אולם בפועל הם נכנסו רק לעשרים. א"כ חושבני, כי דבר זה מתוכנן

שערי יצחק – השיעור השבועי

הראשונה, ראש השנה זהו יום הדין, הבריאה. שנה אחרי כן, עוד עשרה ימים, זהו יום הכיפורים. ובשנה השלישית, הושענא רבה. וחוזר חלילה, כל שלוש-ארבע שנים.

א"כ יוצא, כי שניהם זהו ביום הדין. היתה אז מלחמת יום הכיפורים, וכעת מלחמת שמיני עצרת. לפי שנת החמה.

כאשר אמרתי זאת לת"ח אחד, הוא ענה ואמר לי דבר הפלא ופלא. נודע לו, כי הרשעים האלה – הפלשתים, פלסטינאים – לא סתם קבעו את התאריך הזה, איך שהזדמן. אלא הם כיוונו ובחרו אותו לפי התאריך של מלחמת יום הכיפורים. התאריך הלועזי. אמנם הם ערבים, שאינם הולכים לפי זה, כי הם הולכים לפי חדשי הלבנה. אבל הם לקחו את התאריך הלועזי של מלחמת יוה"כ"פ, וקבעו זאת לתאריך של שמיני עצרת.

והרי לפי דברינו, הדבר ממש מתאים. הרי הלוח של-נצרים, הוא לפי שנת החמה, א"כ זהו אותו יום הדין. רואים כי ישנו קשר בין הדברים. הפלא ופלא.

ואם שגינו, ה' הטוב יכפר בעדינו. אנחנו רק אומרים סברות, כי מסתבר שהדבר כך. רציתי להרחיב עוד, בעניין מדה כנגד מדה שהתחלנו, אולם אני רואה שהזמן קצר. בלי נדר, עוד נשלים זאת.

האם ניתן לקשור את מצבינו כיום, לחבלי משיח ולמלחמת גוג ומגוג, בירור האם מלחמת גוג ומגוג תתחיל בחג הסוכות, כי הפטרת שבת חוה"מ סוכות מדברת בעניין זה.

ישנם כאלה, המדברים כעת על 'חבלי משיח', ו'מלחמת גוג ומגוג'.

השאלה היא, האם זאת דרך התורה, לתלות בדברים הללו, או שלא?

קיבלתי מכתב מידידנו הרה"ג גמליאל רבינוביץ שליט"א, וז"ל, הנה המצב בארץ הקודש קשה מאד, ממה שקרה בשמחת תורה בבוקר, התשפ"ד. ה' ירחם עלינו, ויציל כל ישראל ממש תמיד.

אולם החיזוק כעת, שרואים מפורש בספרים הקדושים, שמלחמת גוג ומגוג תתחיל בשמחת

משמים. מכוון בדיוק. אם נגזרה הגזירה על כ"ב יישובים, שמע מינה הדבר הוא כנגד כ"ב אותיות התורה. לכן נגזר דוקא על כ"ב. אולם לכן שני יישובים, מתוך כ"ב היישובים הללו, מפני שהם שומרי תורה ומצוות, אליהם הם לא נכנסו.

והיום מישוהו אמר לי, כי בעצם ישנם שם חמשה יישובים שומרי תומ"צ, ולאף אחד מהם הם לא נכנסו.

הם רצו בכך, ראו זאת למפרע בתכניות שלהם, כי הם רצו להיכנס לכ"ב יישובים, וב"ה הם נכנסו רק לעשרים. אל היישובים שהם שומרי שבת, שומרי תורה ומצוות, הם לא נכנסו.

נו, א"כ הדבר אומר דרשני. שמחת תורה – כ"ב אותיות התורה.

שאלה מהקהל: שמעתי כי בגלל שהשמאלנים נאבקו ונלחמו נגד הפרדה, שלא יהיו מחיצות לצניעות וכו', לכן הצליחו הפלשתים לפרוץ את הגדר ולהיכנס.

תשובת מרן שליט"א: יפה מאד. יתכן בהחלט. שאלה חוזרת מהקהל: אך מזה יוצא שהכל באשמתם, ואנחנו נקיים, רק נענשים מצד דכיון שניתנה רשות למשחית להשחית אינו מבחין בין צדיק לרשע?

תשובת מרן שליט"א: אבל אעפ"כ אנחנו סובלים, בגלל שסוף סוף איננו צדיקים גמורים, רק אילולא רשעותם אף שהם גרמו לא היינו נענשים כעת, ממילא מוטל עלינו גסדכן לפשפש במעשינו ולשוב בתשובה שלימה. וע"ע מלבי"ם על פסוק [תהלים קכ"ה, ג'] פ' לא ינוח שֶבֶט הַרְשָׁע על גֹזְרֵל הַצְּדִיקִים וגו'.

[נאח"כ נתפרסם שתכניתם היתה לא רק כ"ב מושבים מסויימים, אלא להגיע עד קרית גת רח"ל. אינני יודע ליישב את הסתירות. ויתכן שהיו להם כמה רעיונות].

נחזק זאת בס"ד מכיוון נוסף.

הבאנו בס"ד את הלבוש בסימן תרס"ד, האומר כי הסיבה שיום הושע"ר נקבע ליום הדין, היא מפני ששנת החמה מוסיפה על שנת הלבנה – עשרה ימים. לכן בכל שלוש שנים, מוסיפים חודש אדר, שיהיו שלושים יום. בשנה

תורה. ואחרי כן, יבוא משיח צדקנו לגאָלנו, אמן כן יהיה רצון. כדלהלן:

(א) הנה מציאה נפלאה, כתב בתפארת ציון (להגאון רבי יצחק זאב ידלר זצ"ל) על המדרש רבה כרך ט"ו (פרשת פינחס פכ"א) וז"ל, אמר הכתוב 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם', דהכתוב מבטיחנו, שביום השמיני תהיה לנו עצרת לעתיד לבוא, על ידי שאז ייעשה לנו נס במלחמת גוג ומגוג. ועל זה ציוה לנו לעשות יום השמיני ליום טוב, שהוא לאות על העתיד.

שמעתם? החשבון של 'עצרת תהיה לכם', כי אז תהיה מלחמת גוג ומגוג.

ואם כן אנו יודעים מזה, שגם לעתיד לבוא, דאז יעשה לנו הקב"ה נסים חדשים גדולים ממה שהיו ביציאת מצרים (עכ"ל).

(ב) ובספר מועדי ה' לברכה (ה) – ז' עמוד קכ"ד] כתב וז"ל, וכידוע דלעתיד לבא ה' ילחם עם אויביו ביום שמיני עצרת, וינקום נקמתו בגוים, וכל העמים יכירו וידעו כי ה' אחד ושמו אחד. ולכן מפטירין בסוכות, מלחמת ה' עם גוג ומגוג.

יש להעיר כי אמנם השנה לא היתה לנו שבת חול המועד, אבל ידוע כי ההפטרה הזאת מדברת על כך, וכדלקמן. ובסוף שם נאמר ויחזקאל ל"ה, כ"ג] וְהִתְגַּדְּלִתִּי וְהִתְקַדְּשִׁיתִי וְנִדְעִיתִי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים, וַיֵּדְעוּ פִּי אֲנִי יְיָ.

כי בחג הסוכות, הקב"ה ילחם עם אויביו, וכל העמים יכירו מלכותו יתברך, וזה יהיה בשמיני עצרת, בחינת יחידא שלים כידוע (עכ"ל).

(ג) ובטור סימן ת"צ כתב בשם רב האיי גאון, מלחמת גוג ומגוג יהיה בחודש תשרי.

(ד) וזכור לי שכ"ק מרן האדמו"ר הגה"ק משומרי אמונים בעל החוקי חיים זיע"א אמר הרבה פעמים, שמלחמת גוג ומגוג, תהיה בימים אלו של סוכות ושמחת תורה. והאריך מאד להביא ראיות לזה, כדרכו בקודש.

(ה) ואחי הגה"צ רבי יחיאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס הערות וחיידושים, ועוד, הוסיף על מקורות הנ"ל, דבר פלא מאד, וזה לשונו, בירושלמי יבמות פרק ט"ו ב', 'סכותה לראשי ביום נשק', ביום שהקיץ נושק את החורף.

זהו אותו היום. מתי הקיץ נושק את החורף? בשמיני עצרת, בו אומרים תיקון הגשם. מאז מפסיקים לומר מוריד הטל, ומתחילים לומר משיב הרוח ומוריד הגשם.

דבר אחר, ביום נשק, זה נשקו של גוג (ע"ש). ואפשר לומר שזה חד יומא, כי הרי הקיץ נושק החורף. פירשו המפרשים, בסוף הקיץ. ואם כן, זה שמיני עצרת, שמזכירים גבורות גשמים. וכן מלחמת גוג ומגוג, יש מקור בספרים ליום שמיני עצרת (בספר מועדי ה' לברכה ובספר תפארת ציון על המדרש – כדלעיל – ועיין גם במקדש שלמה על התהילים שהביא ביום נשק על שמיני עצרת). ויהי רצון שנזכה לגאולה שלימה מתוך רחמים וחסדים מגולים. עכ"ל.

בשורות טובות לעד, ומצפה לישועתן של כל ישראל ברחמים גדולים מאד בקרוב ממש, אמן כן יהיה רצון.

בברכת כהנים באהבה, כעתירת גמליאל הכהן רבינוביץ, מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

צריכים לדעת, כי אכן נכון שכך רבי האיי גאון כותב, שזהו הטעם להפטרת גוג ומגוג, וקוראים בשבת חוה"מ סוכות – עוד מעט נראה בעז"ה את לשונו במדוייק – ומובא גם בספרים, כי בזכות הסוכה, הקב"ה יסוכך עלינו. ועוד הרחבתי כבר בס"ד בנפלאות מתורתך על ההפטרה הנז"ל.

אבל, לגבי כל הדברים שהוא הביא, הרי לא נתקיימו. אם כן, אולי זה יהיה, בשנה הבאה. אבל השנה, בודאי שהדבר לא היה בשמיני עצרת. יעשה נס במלחמת גוג ומגוג? אמנם אולי כוונתו כי הכל הולך לפי ההתחלה, שמא ההתחלה היתה בשמיני עצרת. אולם בכל אופן, לפי המלים 'השם ילחם עם אויביו בשמיני עצרת', ינקום נקמתו, דבר זה בטח לא נתקיים. אם כן, 'לאו שמה מתיא'. מקשרים דברים, אשר אינם מתאימים.

ברם לגבי עיקר הרעיון, שמלחמת גוג ומגוג תתחיל בחג הסוכות, אכן כך כתבו בכמה וכמה ספרים. כגון הרד"ק, לגבי הפסוק בישעיהו [ס"ו, כ"ג] אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לְחַג אֶת חַג הַסְּפֹת. גם רבי

שערי יצחק – השיעור השבועי

יום. הרי ישנן ארבע תקופות בשנה, כל אחת היא שלושה חדשים.

אבל, איך שיתפרש, צריכים עכ"פ להבין את דבריו. שואלים אותו, מהו הטעם של הפטרות הללו, ובהתחלה הוא עונה, כי אנחנו לא יודעים בזה דבר מחוור.

לכאורה, וכי מה שהוא כתב בסוף, איננו דבר מחוור? כל המפרשים מביאים את הטעם הזה, לגבי ההפטרה הזאת. דהיינו, הטעם הזה נתקבל. כולם זוכרים את הטעם הזה, כיון שזהו טעם אשר מאד מתקבל על הדעת. אם כן, למה הוא אומר בהתחלה, שהדבר אינו מחוור, כביכול אין לו תשובה ברורה, רק אבל 'שמענו מפי חכמים' כך וכך. לכאורה הרי הדבר נפלא. תשובה נפלאה. וכי הוא לא מאמין, למה שהם אמרו, כפי שהוא שמע מהם. וכי הם המציאו מדעתם זאת, שאז תהיה תחית המתים?

אולי, הוא חיפש ולא מצא לכך מקור ברור, שמא הדבר אינו מוסמך, וע"כ הוא הסתייג קצת מזה. אפשר אולי לומר כך.

ברם לענ"ד בס"ד יכול להיות, שישנו כאן דבר יותר עמוק. מה 'לא מחוור'? מה חסר פה?

הרי ההפטרות, הן תמיד חייבות להיות מעין הפרשה. לכל הפטרה, חייב שיהיה קשר אל הפרשה. וזהו משתי סיבות. ראשית, כי הרי ייסוד ההפטרות, היה בזמן הגזירות. גזרו שלא לקרוא בתורה, לכן חכמי ישראל תיקנו אז לקרוא הפטרה, מן הנביאים, מעניין הפרשה. ככה לא תהיה שכחת התורה, כי ישנו משהו בהפטרה, אשר מזכיר משהו מעניין הפרשה. כמו בהפטרות בראשית, שקראנו היום בשב"ק, פה אמר האל יי' בורא השמים ונוטיהם, רקע הארץ וצאצאיה וגו' [ישעיהו מ"ב, ה'].

וכן כל הפטרה והפטרה, חייבת להיות קשורה לפרשה. ובחגים, שאין פרשה, אזי קבעו שהפטרה תהיה מעין המאורע.

וישנה סיבה שנייה, למה קבעו הפטרות מעין הפרשה. בשו"ת עולת יצחק חלק שני [סימן ק"ד אות ה'] ובעוד מקומות הארכתי בכך, אני אומר כעת רק את תמצית העניין. כיון שהצדוקים אמנם האמינו בתורה, אבל הכחישו בנביאים,

זכריה הרופא, בפירושו על ההפטרה, מביא את זאת. וכן המלבי"ם, בספר יחזקאל [מ"ה, י"ח]. הם כותבים, שמלחמת גוג ומגוג תהיה בחג הסוכות.

אולם, רבי' האיי גאון בעצמו – כפי שהביא הטור [בסימן ת"צ] בשמו – איננו כותב שהדבר יהיה בחג הסוכות, אלא בתשרי. כך כותב הטור, בשם רבי' האיי גאון.

אביא בפניכם, את לשון רבי' האיי גאון בעצמו. אפ"ר בניסן, "העצמות היבשות". בתשרי, "והיה ביום ההוא ביום בוא גוג".

בשבת חוה"מ פסח, קוראים על העצמות היבשות, מה שיחזקאל החיה אותם בבקעת דורא. מה הדבר קשור לפסח?

מה ענין העצמות היבשות, בניסן? ומה ענין ביום בוא גוג, בתשרי? כך שאלו את רבי' האיי גאון.

תשמעו את לשון תשובתו.

אין אנו יודעים בזאת דבר מחוור. אלא כך שמענו מפי החכמים, כי תחית המתים עתידה להיות בניסן, ונציחת גוג עתידה להיות בתשרי. מצויינים שם [בספר הלילה הזה, הגדת הגאונים והרמב"ם, עמ' רכ"ו] המקורות, תורתן של ראשונים ב' סימן י"ז, טור אור"ח סימן ת"צ בשם רה"ג – כפי שהבאנו מקודם – רי"ץ גיאית ח"ב עמ' ק"י.

נציחת' היינו, הנצחון על גוג, שאז גוג יפול.

א"כ ראשית, נדייק בדבריו, הוא לא אומר 'בסוכות', אלא 'בתשרי'.

גם לא כתוב, 'בחדש תשרי', א"כ אולי הכוונה בתקופת תשרי, שהיא תשעים יום. שמא זה רק מתחיל אז, איננו יודעים. יכול להיות שהכוונה לתקופת תשרי. כמו כן לגבי חודש ניסן, יכול להיות כי הכוונה בתקופת ניסן. שהרי לא כתוב, בפסח. אמנם ישנם כאלה שהביאו בשמו, 'בפסח', כנראה כיון שההפטרה היא בפסח. וכן לגבי סוכות. כך הם הבינו. אולם אם מדייקים את לשונו בעצמו, הוא לא כתב כך. אלא, 'בניסן', 'בתשרי'. אולי הכוונה רק, בתקופת תשרי, ובתקופת ניסן, שזה תשעים

בזה לא האמינו. על כן אנו מברכים, 'אשר בחר בנביאים טובים, ורצה בדבריהם הנאמרים באמת', ומסיימים 'ובנביאי האמת והצדק'. קבעו לקרוא בנביאים, וחפשו דוקא עניין הקשור אל הפרשה, בכדי להראות כי מה שכתוב בנביא כתוב בעצם עניין כמוהו בתורה, הדבר מוכיח את מה שכתוב בתורה. בכדי לחזק את האמונה בלב הציבור, כי הנה מה שכתוב בתורה, כתוב ג"כ בנביא. כדי להוציא מליבן, של אותם מינים וצדוקים, אשר מכחישים זאת. אלו שתי הסיבות.

אסכך, מה נגיד בנדון דידן? בשלמא אם היה מדובר בהפטרה מעניין הסוכות. אבל כעת זה לא מסתדר לפי מה שאותם חכמים פירשו. הרי הציבור, אפילו עמי הארצות שבהם, צריכים להבין את הקשר שבין ההפטרה לבין הפרשה. כי זאת המטרה. אם כן דבר זה, הוא 'איננו מחוור'. אתה קורא על גוג ומגוג, ועל העצמות היבשות, מי יבין את הקשר לסוכות ולפסח? הוא הביא, את מה שהוא שמע ויודע. אבל אז בזמנו, הדבר עדיין לא היה מפורסם. בשלמא אילו היתה מסורת מפורסמת כזאת, אולם הציבור לא יודע את זאת.

לכן רבי' האי גאון רמז כאן, כי התירוץ הזה איננו מושלם. לא ברור לו, כי זאת התשובה המושלמת.

בכל אופן, האם לומר כי אלו 'חבלי משיח'? מצד אחד ראיתי בספר 'מחשבת מוסר' וח"ב דף שפ"ז, כי הגרא"מ שך זצ"ל התנגד לכך. לא ברור לי בדיוק למה. לא כלכך מובן הסברא. הוא אומר כך, כאשר יהודי מאמין רואה מלחמה, עליו לדעת ולהבין מה מבקשים מאתנו. שמעתי אנשים האומרים, שאלו הם חבלי משיח, עקבתא דמשיחא, ויש שמוצאים רמזים ופסוקים שונים.

על כך הוא כותב, ומהלך זה, רחוק הוא מדרך התורה. שהרי הכתוב אומר [דברים י"ח, י"ג] תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְיָ אֱלֹהֶיךָ. והרי כל אלפיים שנה, הם ימות המשיח. ואף בזמן הרמב"ם, ציפו למשיח. והרמב"ם לא כתב שמלחמה היא סימן למשיח, אלא כתב דבר אחד באופן ברור, וז"ל

הרמב"ם [הל' תעניות פ"א ה"א-ג], מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הציבור וכו', ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, ככתוב עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם וכו'.

מפורש ברמב"ם, שהצרות באות מחמת החטאים והמעשים הרעים, כי חבלי משיח ועקבתא דמשיחא אינם מחייבים שיהיו צרות. המשיח יכול לבא בכל רגע, ואינו מחוייב המציאות שיהיה צער תחילה כבחבלי לידה, ורק מחמת עוונותינו באות הצרות וכו'.

לפי קוצ"ד זה לא נראה סיבה מספקת. הוא מסביר, אבל הקשר צריך עיון.

אבל עכ"פ מצד שני, ראיתי בספר ארחות רבינו בעל קהילות יעקב – כך הביא בשמו הרב אברהם הורוביץ, שהיה החברותא שלו, ומוסמך מה שהוא כותב – כי במלחמת יום הכיפורים, אמרתי למור"ר, שנראה שאלו הם חבלי משיח. ענה לי, שזה כבר יותר מחבלי משיח, וכבר קרוב לביאת המשיח, ואפשר שעוד נקבל פניו בסוכות. רואים, שהוא לא שלל זאת.

אולי הרב שך זצ"ל נתכוון, לגבי אלה אשר קבעו זאת בודאות. הביאו פסוקים, ואמרו זאת בצורה מוחלטת. אבל לומר כי אולי זה כך, הדבר יכול להיות אפילו לשיטתו. ושמה טעמו הנסתר, כי גם צריכים להיזהר, אם אומרים כך ולבסוף הדבר לא יתקיים, אזי זה קצת מחליש את האנשים באמונה. ודי בזה למבינים וליודעים.

חובה להתגבר על יצר ההסתכלות במכשירים הטמאים אפילו לגבי מה שקורה כעת במלחמת שמיני עצרת, ובעניין הסכנה שבראיית דברים כאלה אכזריים ונוראיים.

רצוני לסיים, בשני דברים מעשיים. שמעתי – כך אמרו לי – כי ישנם ח"ו כעת אנשים וכו', אשר נפרץ אצלם הנושא של הסתכלות במכשירים הטמאים. לראות את תמונות המלחמה.

זה גורם לדמיונות ולמחשבות, שגומרות את הבן אדם! עין רואה והלב חושב! אין שום היתר!! שום היתר! לא רצון ה', ולא כלום! איסור חמור!!

וחוץ מזה, עצם ריבוי החדשות זה מאבד – ישנה כאן מלה מודרנית, שלא הייתי רוצה לאמרה, אבל היא כתובה כן – את 'המָסָר' הגדול. אני אינני משתמש במלים כאלה. הכניסו לשפה שלנו כל מיני מלים, אשר לצערינו קצת מרחיקות אותנו מלשון הקודש. זה לא שהדבר אסור מצד הדין, אלא שלא רצוי להשתמש במלים הללו. בכל אופן, הכוונה מובנת.

אפשר 'להתעדכן' פה ושם. זאת גם כן מלה נוספת בעברית המחודשת.

בסדר, אסור להתעלם ממה שקורה, אבל הפרטים והרציפות ולראיין כל אחד, ולדעת בדיוק מה קרה-למה?! למה כל תיאורי הזוועה האלה?! אי אפשר לעכל את זה!

הוא מזהיר מאד, שהדברים הללו מסוכנים לנפש. השם ירחם. ואשרי המדבר על אוון שומעת.

מה עלינו לעשות בעת המלחמה, וחשיבות אמירת וישע וגו' כאשר ההיכל פתוח.

לגופו של עניין, מה שעלינו לעשות. במדרש תהלים שוחר טוב, מובא לגבי הפסוק [תהלים ל"ה, א'] לְדוֹד רִיבָה יִי אֶת יְרִיבֵי, לְחַם אֶת לְחֻמֵי, בְּזֶה"ל, הקדוש ברוך הוא אמר לדוד, עסוק בתורה, ואני לוחם את מלחמתך. אתה תשב ותלמד. ואת המלחמות, לא אתה צריך לעשותם.

וכן משה אומר [במדבר כ"א, י"ד] עַל בֶּן יֶאמֶר 'בְּסִפְרֵי מִלְחָמַת יִי. אִם עִסְקַתָּם בַּתּוֹרָה, שִׁנְכַתְּבָה 'בְּסִפְרֵי, אֲנִי נֹלַחֵם עַל יְדֵיכֶם. לְכֹךְ אָמַר דוֹד, רִיבָה יִי אֶת יְרִיבֵי.

התפקיד שלנו, של כל מי שיש לו יד ורגל בתורה, כל יהודי אשר יכול לעסוק בתורה, צריך להוסיף בלימוד, כהנה וכהנה. זהו הנשק שהכי עוזר. כפי שהגמרא בסנהדרין [דף מ"ט ע"א] אומרת, אילמלא דוד, לא עשה יואב מלחמה. בזכות שדוד המלך היה עוסק בתורה, יואב היה נוצח במלחמותיו.

זאת פירצה. צריכים להתגבר על יצר הסקרנות הזאת. אמנם זה מאד מותח ומעניין וכו' וכו', אבל זאת פירצה חמורה, אשר ח"ו אחריתה מי ישורנה. אין לכך שום היתר. המכשירים הטמאים, הם מחוץ למחנה. ואדרבה, מי שמסתכל בהם, מוסיף חטא על פשע. מוסיף חרון אף על ישראל רח"ל.

דבר שני, הראה לי ידידנו הרב אלעזר יוסף הי"ו – הוא תלה זאת גם כאן בביהמ"ד בחוץ – דברים חשובים מאד, שאמר המשגיח דישיבת עטרת ישראל, הרה"ג טוביה פולק שליט"א. מתוכם אני חושב להביא פסקא אחת. אלו דברים חמורים, אשר הוא כתבם מתוך ידיעה.

מה עושים? מה יהודי צריך לחשוב בכזו שעה? מה הקב"ה רוצה עכשיו? מה רצון ה' מאתנו?

מי שרוצה להישאר נורמלי, להישאר שפוי, להיכנס לשליחות ולמערכה, להישאר יהודי, הוא צריך להיזהר מאד מכמה דברים כבר מהתחלה, לקבל מהתחלה ראייה נכונה ויהודית על כל המצב, ולכן להיזהר מאד מהמון חלקים בתקשורת למיניהם.

מהתקשורת, אפשר לסלף את הראייה היהודית מהתחלה, ולהיזהר מאד מאד מכל מיני הסרטות ותמונות – זה הורס את החיים וזה סכנת נפשות! זה חלק מהחֶרְבֵן!

אני לא ראייתי תמונות ב"ה, וכ"ש לא הסרטות – אבל כן דיברתי עם מי שראה, זה סכנת נפשות! אנחנו לא בנויים לראות ולהישאר נורמליים!! ח"ו לראות דברים כאלה, זה מזעזע.

אכזריות נוראית! תמונות זוועה! אולי הגויים, שהם בלאו הכי כבר נמצאים בתוך הטינופת הזאת, פחות מזיק. מי שבתוך הזבל, לא מרגיש מסרית. אבל מסתמא, גם הם עוד יורדים ויורדים.

נזק בלתי ישוער לכוחות של הגוף, למצב רוח! מחליש את החיים!

להיזהר מאד מאד! מלבד הכשלונות הרוחניים בסרטונים. חוץ ממה שהדבר מזיק מן הבחינה הנפשית, ישנו גם היזק ח"ו מבחינה רוחנית.

'החזק מגן וצנה'. אמר לו הקדוש ברוך הוא, וכי אני צריך למגן? יהיו כְּמִץ לְפָנַי רוּחַ וְתַהֲלִים לִּי, הֲ? אני נופח בהן, והן פורחין.

ראיתי כי הביאו את המאמר הזה, בספר פניני רבינו יחזקאל אברמסקי [ח"ב דף מ"ה], אבל אינני יודע מדוע הפכו את המאמר. הפכו את הסיפא לרישא. דהיינו, התחילו עם ה'מגן וצנה'.

אבל, לכאורה הדבר אינו משנה. עיקר הרעיון הוא, עסוק בתורה, ואני אלחם את מלחמותיך. וכפי שאמרנו, אנחנו איננו נביאים, ולא קובעים במסמרות שום דבר. חבלי משיח, או לא חבלי משיח. מסתבר מאד שהדבר כן, אבל זה לא 'סוף פסוק'. נוטה מאד, שהדבר כך. אינני יודע, מתי התחילו החבלי משיח, אולי אנחנו כבר בכל מקרה בחבלי משיח, רק השאלה מתי יהיה סוף וקץ לכל הצרות הללו.

כתוב בגמ' סנהדרין [דף צ"ח ע"ב], מה יעשה אדם, וינצל מחבלו של משיח? יעסוק בתורה ובגמילות חסדים. זהו הנשק, אשר הכי מועיל ועוזר, להציל את האדם. להינצל מכל חבלו של משיח, מכל הצרות והקשיים. לעסוק בתורה. לפי הט"ז – כפי שהוא מדייק – הכוונה היא שהאדם יהיה שקוע בתורה, שיעשה מכך 'עסקים'. וכן, בגמילות חסדים. שהאדם ישתדל ויעמול בכך.

וכמובן, אין כוחנו אלא בפינו. התפילות. לפי המצב, צריכים לקבץ את הציבור. וגם כל אחד בעצמו, יכול לקרוא בספר תהלים, ולומר סליחות מן העניין. ישנן תפילות מיוחדות, לפי המצב, כגון ילוד יעקב יצחק וכו', שלומי עליון וכו'. וכן ב'מרנות', אנא אלהי, הנאדר במרומי רומה וכו', שם מדובר על בני קידר. וישנם עוד. מי שיחפש, ימצא דברים רבים המתאימים.

אם ישנם בהם דברים שאינם מתאימים, אפשר לדלגם. אין חובה לומר הכל. בספר תהלים, אי אפשר לדלג על פסוקים, לומר רק חלקים. אבל בסליחות ובפיוטים, אפשר לדלג אם זהו משהו שאינו מתאים. למשל, במלים 'הדפוני הלמוני בני עשיו וישמעאל', אפשר להגיד, 'בני קטורה וישמעאל'. ניתן לשנות קצת מלים, או לדלג

על המלה 'עשיו', כי כעת, עכ"פ בנתיים, עשיו אינו בתמונה. אא"כ תהיה בסוף מלחמת גוג ומגוג, שאז יהיה גם עשיו.

גו"ג ומגו"ג, בגימטריא שבעים. אלו שבעים אומות, אשר בסופו של דבר יתאחדו ויבוא נגד עם ישראל, כפי שנאמר [זכריה י"ד, ב'] וְאֶסְפְּתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה וְגו'. אבל בסופו של דבר, הם ייפרדו איש מעל אחיו.

בזמנו [שיעור מוצש"ק עקב התשע"ג] אמרנו, כי זהו הרמז של 'תרין פשטין', כאשר הן באים סמוכות האחת אל השנייה, המלה נהיית מלרע. כגון, ניחוח, מזבח, ירושלים. הסברנו אז, כי ישמעאל ועשיו יתאגדו יחדיו. אמנם כעת רואים שהדבר בדיוק ההיפך, בני עשיו אָתְנוּ נגד בני ישמעאל, אולם אי אפשר לדעת כיצד הדבר יסתיים. בנתיים, הם אחד נגד השני, אבל בסופו של דבר, יגיע יום והם יתאחדו ביחד נגדנו. אבל סוף סוף, למרות שהם מתאחדים, כיון שהינם בעיקרם ויסודם מנוגדים, הם יילחמו האחד כנגד השני. זהו הרמז ב'תרין פשטין', שהאחד יפיל את השני. כאשר ישנו אחד ליד השני, כאשר הם מתאחדים, אזי אחד יורד. ניחוח, מזבח וכו', כפי שמהרי"ץ מעיר בחלק הדקדוק כמעט בכל המקומות בארבעה ועשרים. חוזר וחוזר. כי זה חשוב. ההתאחדות, ההתקרבות, לבסוף תפיל אותם. השם ברוך הוא יזכנו.

אפשר לומר גם 'אבינו מלכו', רק יש לדלג על הדברים שאינם מתאימים. כגון 'חדש עלינו שנה טובה'.

ובפרט, מה שאבותינו נע"ג היו רגילים, לומר את שירת הים, מן ויושע י"י ביום ההוא וגו', אחרי שפותחים את ההיכל. למרות שהמדובר שם כבר על ישועה, כי פירושו שאנחנו בטוחים מראש, שתהיה הישועה. כפי שנאמר, מְהִלְ אֶקְרָא יְיָ, וּמְאִיבֵי אֲנִישֵׁעַ [שמואל ב', ד']. אומרים שירת הים בעמידה בכל יום, אפילו בימות החול, ובפתיחת ההיכל. ומכפילים שלוש פעמים, את הפסוקים י"י איש מלחמה י"י שמו, וכן ימינך י"י נאדרי בכח, ימינך י"י תרעץ אויב, וכן 'מי כמכה באלים י"י'. וקל

שערי יצחק – השיעור השבועי

הלבבות'. ובזכות זה, השם ברוך הוא ישבר את כל אויבינו הקמים עלינו. זכורני כי בעצרת תפילה, שנתקיימה בזמנו בעיר ראש העין ת"ו, בעת מלחמת המפרץ, היה שם רב זקן, מרי יהודה עתארי זצ"ל, והוא כך אמר, אנחנו בטוחים שה' ברוך הוא יעשה לנו נסים ונפלאות, אבל צריך צעקה. תכינו את השופרות. ואז התחיל את התפילה, וכאשר תקעו בשופרות, היה מחריש אזנים. ותהי – כל המקום – לחרדת אלהים. והרחבתי על כל זה בנפלאות מתורתך הפטרת שובה. לפעמים גם דברים פשוטים, יכולים לעורר. האמת היא, כי הדבר תלוי, מי אומר אותם? אם הדברים יוצאים מלב טהור, ממילא הם משפיעים על כל השומעים. שועתנו תעלה לשמי מרומים, אל מלך יושב על כסא רחמים. אכי"ר. תמתנו כולכם לאמירת הקדיש שאחרי השיעור, כי גם עניית אמן היא שמיה רבה וכו', מבטלת גזירות קשות. השם ברוך הוא יזכנו, ויראנו פני משיחנו, אכי"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו. לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון. פרטים בטלפון: 050-4140741

וחומר את הפסוק, תפול עליהם אימתה וגו'. אולי באמצע התפילה לא מתאים לתקוע בשופרות, אולם אם עושים עצרת תפילה, ואומרים ויושע וגו' באופן מיוחד, בלי קשר אל התפילה, אפשר ג"כ לתקוע בשופרות, כשחוזרים על הפסוקים דלעיל ג' פעמים. ואם המצב ח"ו יחמיר, אזי צריך לומר זאת שבע פעמים. אנו מתפללים לישועת ה', ומודים להקב"ה – כביכול כבר נושענו – כיון שאנו בטוחים כי זהו מה שיהיה. והרחבתי כבר בעבר בס"ד בשיעור פינחס התשע"ד בשכ"ה.

בני הרה"ג משה שליט"א הקריא מקודם [בשיעור המקדים] את מה שכתבנו בשלחן ערוך המקוצר, 'לומר דברי כיבושין מזעזעים'.

לפעמים אפי' דברים פשוטים שאומרים, דברים היוצאים מן הלב, נכנסים אל הלב. חשוב מאד שהאנשים יידעו, כי 'עוונותינו גרמו אלה'. אם כולנו סובלים, אי אפשר להגיד שזהו אך ורק בגלל הרשעים השמאלנים האלה. כי אם ח"ו כל עם ישראל בצער ובלחץ, פירושו שאנחנו צריכים לתקן, ולהשלים את עצמינו.

שאלה מהקהל: גם היום בערב, ראש חודש מרחשון, אפשר לומר סליחות?

תשובת מרן שליט"א: אפשר, אבל וידוי אי אפשר להגיד. כתוב שבשב"ק, אפשר לומר תהלים. א"כ סליחות אפשר לומר, אבל אם ח"ו תהיה השעה קשה, אפשר לומר אפילו י"ג מדות, כי אפי' בשב"ק מותר מן הדין, אלא שלא נהגו, וכמו שהעליתי בש"ע המקוצר שם בסימן ק"ב סוף סעיף י"ג, ובראש חודש אין מנהג ידוע להימנע, מאחר דהויא מלתא דלא שכיחא.

ידוע לי מן העבר, כי כיון שהאנשים היו תמימים ויראי ה', היה די לומר להם דברים פשוטים. זכורני לדוגמא מה ששמעתי, כי באחת מן העצרות בתימן, ביקשו ממישהו שיגש לפני התיבה להתפלל, אבל הוא לא רצה. הוא אמר, אינני ראוי וכו'. לאחר שלחצו עליו, הוא אמר להם, טוב, אם אתם רוצים בכך, אני אתפלל. אבל תדעו לכם, כי עליכם לשבור את